

همچنین، به گزارش روابط عمومی ستاد مرکزی کمیته‌های انقلاب اسلامی، در پی اطلاع از وجود یک خانه تیمی در یکی از خیابان‌های شهرستان بابل، پاسداران این خانه را محاصره و از ساکنان آن خواستند که بدون مقاومت تسلیم شوند. پاسداران دقیقی بعد خود را به داخل این خانه رساندند و ۷ نفر از اعضای شاخه تبلیغاتی منافقین را که در این خانه فعالیت داشتند، دستگیر کردند. به دنبال دستگیری این افراد، فاش شد که یک مرکز تجمع دیگر نیز تحت پوشش خیاطی فعالیت می‌کند. پاسداران انقلاب این خیاطی را هم محاصره و ۳ نفر را دستگیر کردند. یک مقام مسئول در کمیته مرکزی انقلاب اسلامی خوزستان نیز اعلام کرد که با پیگیری و شناسایی نیروهای این کمیته، یکی از اعضای مرکزیت منافقین در سطح استان خوزستان، در یک درگیری در اهواز کشته شد.^(۱۰)

۳۳۴

حکومت عراق تمامی اتباع خود در داخل و خارج از کشور را که قبلاً به خدمت احضار شده بودند، بار دیگر به خدمت فراخواند.

روزنامه *القبس* (چاپ کویت) در شماره امروز خود نوشت: «اداره کل بسیج و آمار وزارت دفاع عراق بیانیه‌ای منتشر کرده که در آن تمامی افرادی که قبلاً به خدمت احضار شده بودند، دوباره به خدمت فراخوانده شده‌اند. این بیانیه متولدین سال‌های مختلف، از متخلفان و کسانی که عذر قانونی آنها رفع شده تا فارغ‌التحصیلان دانشکده‌ها و آموزشگاه‌های عالی درجه‌داران و افراد پلیس راهنمایی و رانندگی، کارکنان اداره تابعیت نظامی، اداره مرزبانی و اطلاعات ارتش را شامل می‌شود.» به نوشته *القبس*، اتباع عراقی که در خارج از این کشور به سر می‌برند نیز پانزده روز مهلت دارند تا خود را به سفارتخانه‌های عراق معرفی کنند.^(۱۱)

۳۳۵

سرپرست بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی در مصاحبه‌ای به سؤالات خبرنگاران درباره سفر اخیر مسئولان این بنیاد به استان‌های غرب کشور، چگونگی بازسازی مناطق جنگی و نیز اقدامات و بودجه این بنیاد پاسخ داد.

حبیب‌الله شفیق درخصوص سفر اخیرش به استان‌های کردستان، ایلام و باختران (کرمانشاه) گفت: «در پی سمیناری که اخیراً در استان خوزستان تشکیل شد، لازم دانستیم که به منظور بررسی مسائل، مشکلات و فعالیت‌های بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی به مناطق [مختلف] کشور سفر کنیم. در این سفر علاوه بر بازدید از بنیاد امور مهاجرین مرکز باختران و آشنایی با فعالیت‌های این بنیاد موفق شدیم ضمن ملاقات با حضرت آیت‌الله اشرفی اصفهانی، امام‌جمعه باختران گزارشی از وضع مهاجرین جنگ تحمیلی را به استحضار ایشان برسانیم. در ادامه این سفر، از مراکز اسکان خانواده‌های محترم

مهاجر شهرستان پاوه و شهرهای نودشه و روانسر و جوانرود نیز بازدید کردیم. در دیدار از شهرستان پاوه که متأسفانه به دلیل بمباران رژیم مزدور عراق تعدادی از ساختمان‌ها و مزارع آن آسیب دیده است، با هماهنگی مسئولان این شهرستان مقرر شد تا با بودجه و همکاری بنیاد این ساختمان‌ها و مزارع بازسازی و مرمت شوند. در کردستان نیز متأسفانه به دلایل خاص، بنیاد امور مهاجرین آن شکل منظم و مطلوب دیگر استان‌ها را ندارند. روی این اصل با مسئولان استان مذاکره شد تا با همکاری بنیاد و در اسرع وقت دفتر ترمیم و نوسازی در این استان شروع به کار کند تا ان شاء الله هرچه زودتر ساختمان‌هایی که در طول جنگ تحمیلی خراب شده‌اند مرمت و نوسازی شوند.»

سرپرست بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی درباره برنامه‌های بازسازی شهرها و مناطق جنگی آزادشده در عملیات‌های فتح‌المبین و بیت‌المقدس گفت: «با تصمیماتی که اخیراً اتخاذ شده است یک شورای عالی با نام شورای عالی بازگشت و بازسازی که اعضای آن عبارت‌اند از نخست‌وزیر، وزیر کشور و نماینده امام، تشکیل شده که ... بر بازسازی مناطق جنگی نظارت خواهد داشت. در امر بازسازی نیز چندین ستاد از جمله ستادی با نام ستاد بازسازی مرکز تشکیل شده است که سرپرستی آن را وزیر کشور به عهده دارد و اعضای آن از نمایندگان سپاه، جهاد سازندگی، بنیاد امور مهاجرین و معاونین وزارتخانه‌هایی که به طریقی به امر بازسازی مربوط می‌شوند، می‌باشند. ستاد دیگری نیز تحت عنوان «ستاد بازگشت» وجود دارد که اعضای آن عبارت‌اند از نمایندگان وزارت کشور، بنیاد مهاجرین، سازمان برنامه و بودجه، جهاد، سپاه، هلال‌احمر و وزارت دفاع. همچنین دو ستاد دیگر به نام‌های ستاد تقسیم کار و ستاد استان نیز تشکیل خواهد شد که بر امر بازسازی در استان‌های مربوط نظارت خواهد داشت.»

شفیق با اعلام اینکه سازمان برنامه و بودجه مبلغ ۴۰ میلیارد تومان برای تأمین مخارج جنگ و بازسازی مناطق جنگی تخصیص داده است، گفت: «معادل یک‌هشتم این مبلغ یعنی ۵ میلیارد تومان به عنوان بودجه سال ۱۳۶۱ بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی اختصاص یافته است.»

وی آن‌گاه ضمن اشاره به نتایج نشست‌های ماهانه واحدهای فرهنگی، اشتغال و تربیت بدنی این بنیاد در خصوص رسیدگی به وضع معادین عراقی اظهار داشت: «از آنجا که در حال حاضر حدود یک‌صد هزار نفر از معادین عراقی در ایران به سر می‌برند بر آن شدیم تا به منظور رسیدگی هرچه بیشتر و بهتر به وضع این عزیزان که از خانه و کاشانه خود آواره شده‌اند، به وزارت کشور پیشنهاد کنیم تا اداره معادین جنگ تحمیلی را نیز به بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی محول کند که در این زمینه وزارت کشور موافقت کرده است و امیدواریم بتوانیم به زندگی این میهمانان عزیز نیز سروسامان بهتری بدهیم.»

شفیق در پاسخ به این سؤال که تأمین وسایل زندگی مورد نیاز مهاجرین جنگ تحمیلی به چه صورت است، گفت: «یکی از نکات جالب توجه این است که مهاجرین عزیز تنها کمبودهایی که دارند وسایل زندگی از قبیل یخچال، فرش، ماشین شخصی و غیره است که این خود نشان‌دهنده این واقعیت است که این عزیزان از نظر وسایل اولیه زندگی هیچ کمبودی ندارند و در مورد تأمین وسایل زندگی نیز که حق مسلم آنهاست سعی شده است با توجه به میزان تولید کشور و با هماهنگی و همکاری وزارت

بازرگانی ۶ درصد از کل تولید وسایل و لوازم منزل موجود در کشور به خانواده‌های محترم مهاجر اختصاص داده شود است که با توجه به اولویت‌ها توزیع خواهد شد.» وی افزود: «شهرهایی نظیر شوش نیز که مردم مجدداً زندگی فعالانه خود را آغاز کرده‌اند مراکز بنیاد امور مهاجرین تا موقعی که این شهر از نظر اقتصادی و اجتماعی وضع عادی به خود نگیرد، کمک به خانواده‌های محترم جنگ‌زده و تأمین وسایل و مایحتاج زندگی مردم عزیز شوش را برعهده خواهد داشت.»

سرپرست بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی در پایان این مصاحبه تأکید کرد که چگونگی بازگشت مهاجرین جنگ منوط به اجازه مسئولان انتظامی کشور است و چنانچه از نظر ایمنی و مسائل دیگر مشکلی نباشد، این عزیزان با توجه به میزان خرابی مناطق و طول مدت مرمت و بازسازی آنها به تدریج به شهرها و روستاهای خود بازخواهند گشت.^(۱۲)

۳۳۶

با وجود ادامه اشغال نقاطی از خاک ایران همچون خرمشهر، قصرشیرین و مهران توسط ارتش بعث عراق، یک مقام عراقی از پیشنهاد کشورش برای مذاکره و عقب‌نشینی سخن گفت. خبرگزاری جمهوری اسلامی امروز از کویت گزارش کرد که روزنامه *السیاسه* به نقل از عزالدین حمادی وزیر آموزش عراق، نوشته است: «عراق بار دیگر پیشنهاد عقب‌نشینی و آمادگی برای مذاکره را اعلام کرده است و آرزو می‌کند که جنگ قبل از برگزاری کنفرانس غیرمتعهدها [که قرار است در شهریورماه و در بغداد تشکیل شود] پایان یابد.»^(۱۳)

این مقام عراقی در حالی این سخنان را ایراد کرده است که براساس گزارش خبرنگار روزنامه *کیهان* از دهلی‌نو، وی هم‌اکنون سرگرم دیدار از کشورهای آسیای جنوب شرقی برای تسلیم دعوت‌نامه حکومت عراق به سران آن کشورها به منظور شرکت در اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد در بغداد است.^(۱۴)

۳۳۷

کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی ضمن درخواست از ایران و عراق برای برقراری آتش‌بس در ماه رمضان پیشنهاد کرده است که اداره ارون‌درود تا پایان حل‌وفصل مناقشات مرزی این دو کشور زیر نظر نیروهای کشورهای اسلامی باشد.

حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی در مصاحبه با روزنامه‌های *عکاظ* و *المدینه* (چاپ عربستان سعودی) با بیان اینکه «کمیته حسن‌نیت اسلامی در مأموریت خود برای برقراری صلح بین عراق و ایران شکست نخورده است»، گفت: «احمد سکوتوره رئیس کمیته حسن‌نیت، در پیام روز شنبه گذشته [۱۳۶۱/۲/۲۵] خود به رهبران عراق و ایران، خواستار آن شد که طرفین در طول ماه مبارک رمضان [تیرماه] آتش‌بس کنند؛ لکن در این رابطه هنوز پاسخی از طرفین دریافت نشده است.» وی سپس با اشاره به سفرهای ماه گذشته اعضای این کمیته به ایران و عراق، پیشنهادها

ارائه شده به این دو کشور برای پایان دادن به جنگ را چنین اعلام کرد: «عقب نشینی عراق از سرزمین های اشغالی در ایران، استقرار نیروهای حافظ صلح اسلامی در مناطق مرزی تحت مناقشه و سرانجام سپردن اداره آبراه شط العرب [اروندرو] تحت نظارت [کشورهای] اسلامی تا زمانی که تمامی مناقشات مرزی و کشمطیرانی از طریق مذاکرات حل و فصل شوند.»^(۱۵)

حبیب شطبی

۳۳۸

رادیو بی بی سی در تفسیر امروز خود با اشاره به سخنان وزیر امور خارجه امریکا در جلسه دیروز کشورهای عضو پیمان ناتو که از پیروزی های اخیر قوای نظامی ایران و نیز تنش در مرز لبنان و رژیم صهیونیستی به عنوان علل نگرانی کشورهای غربی نام برده بود، به بررسی آثار وضعیت بحرانی حاکم بر منطقه خلیج فارس و غرب آسیا بر سیاست خاورمیانه ای امریکا پرداخت.

بی بی سی گفت: «یک سال پیش وزیر خارجه امریکا، ژنرال هیگ سعی می کرد دولت های عربی طرف دار غرب را در این نتیجه گیری خود شریک گرداند که خطر تسلط شوروی بر منطقه خاورمیانه [غرب آسیا] شدیدتر از خطر اسرائیل است. ... ولی اخیراً دو چیز وضع را از نقطه نظر امریکایی ها تغییر داده است که اولین آن موفقیت های اخیر ایران در مقابل ارتش عراق می باشد. این موفقیت های نظامی ایران دولت های سنتی منطقه خلیج فارس را نگران آینده شان ساخته است؛ زیرا که آنان می ترسند دولت ایران بخواهد تعبیر خود از اسلام را در جنوب خلیج فارس نیز پیاده کند. به این ترتیب، برای این دولت های سنتی عرب مسئله فلسطین اکنون به صورت مسئله شماره ۲ درآمده است. این وضع اتحادیه دولت های عرب، هم فرصتی است برای امریکا و هم خطری. به گفته ژنرال هیگ خطر آن ناشی از موفقیت های اخیر نظامی ایران است؛ زیرا که امکان دارد در آینده دولت ایران بازبودن جریان نفت خاورمیانه [غرب آسیا] به سوی دنیای خارج را تهدید کند. درعین حال این وضع فرصت خوبی است برای امریکا؛ زیرا که امکان دارد دولت های عربی را چنان نگران آینده خود سازد که آنان به قبول حمایت نظامی امریکا تن دهند.»

سپس رادیو بی بی سی درخصوص دومین مسئله ای که امریکایی ها را نگران کرده است، گفت: «حقیقت آن است که از نقطه نظر اعراب پشتیبانی امریکا از اسرائیل هنوز مشکل بزرگی است که

راه انعقاد پیمان بین اعراب و امریکا را سد می‌کند. اکنون اسرائیل تمام آن قسمت از دشت سینا را که به مصر متعلق بود به آن کشور پس داده و خاورمیانه [غرب آسیا] وارد وضع تازه‌ای شده است. اکنون انتظاری که اعراب از امریکا دارند این است که آن کشور به‌عنوان نشانه حسن‌نیت خود نسبت به اعراب به اسرائیل فشار آورد تا آن کشور به مواضع چریک‌های فلسطینی در جنوب لبنان حمله نکند. از اوایل تابستان گذشته که دولت امریکا توانست بین اسرائیل و سازمان آزادی‌بخش فلسطین آتش‌بس برقرار نماید، هرگز احتمال حمله اسرائیل به جنوب لبنان به‌اندازه حال حاضر شدید نبوده است. دولت امریکا اکنون در عین حال که سعی می‌کند از حمله دیگری توسط اسرائیل به لبنان جلوگیری نماید، همچنین می‌کوشد دولت‌های مصر و اسرائیل را وادار کند مذاکرات خود درباره خودمختاری فلسطینی‌های سرزمین‌های اشغالی را از سر گیرند. سؤال مهمی که در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا امریکا می‌تواند اسرائیل را وادارد چنان خودمختاری به فلسطینی‌ها بدهد که مصر و سایر دولت‌های عرب وابسته خود فلسطینی‌ها را هم ترغیب به مذاکره با اسرائیل بنماید.^(۱۶)

۳۳۹

وزیر دفاع کویت از آمادگی ارتش این کشور برای مقابله با هرگونه تجاوز احتمالی ایران خبر داد و وزیر مشاور دولت کویت نیز با پیام امیر این کشور به بغداد رفت.

شیخ سالم الصباح وزیر دفاع کویت در اظهاراتی که در شماره امروز روزنامه‌های این کشور درج شده است، اظهار داشت: «ارتش کویت برای مقابله با هرگونه تجاوز ایرانی علیه کشور خود آمادگی کامل دارد و رهبری کویت تهدیدهای ایران را با جدیت مورد مطالعه قرار می‌دهد.» وی افزود: «وزیران دفاع و رؤسای ستاد کشورهای شورای همکاری خلیج [فارس] برای مقابله با هرگونه تجاوز احتمالی به سرزمین‌های خود تلاش‌هایشان را هماهنگ می‌سازند.» شیخ سالم در پایان اظهاراتش تأکید کرد که تلاش‌ها برای پایان دادن به جنگ عراق و ایران ادامه دارد.^(۱۷)

مطبوعات امروز کویت همچنین از سفر وزیر مشاور دولت کویت به عراق خبر داده و نوشتند: «وی حامل پیام شفاهی امیر کویت در مورد مناسبات دو کشور و اجلاس اخیر وزیران خارجه شورای همکاری [خلیج فارس] به صدام می‌باشد.»^(۱۸)

۳۴۰

دعوت‌نامه صدام حسین برای شرکت در اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد در بغداد، به پادشاه عربستان سعودی و نخست‌وزیر هند تحویل داده شد.

رادیو بی‌بی‌سی در برنامه شب‌بانگ‌های خود اعلام کرد: «طارق عزیز معاون نخست‌وزیر عراق، سرگرم دیدار از کشورهای عرب است تا جهت شرکت در کنفرانس کشورهای غیرمتعهد که قرار است در ماه سپتامبر [شهریورماه] در بغداد برگزار شود از آنها دعوت کند. وی پس از اردن امروز

وارد عربستان سعودی شد و پیام پرزیدنت صدام حسین را تسلیم ملک خالد نمود.» بی‌بی‌سی افزود: «وی از عربستان عازم کویت شد و پس از دیدار از یمن شمالی به عراق باز خواهد گشت.»^(۱۹)

روزنامه کیهان نیز امروز در گزارشی به نقل از خبرنگار خود در دهلی‌نو نوشت: عزالدین حمادی وزیر آموزش عراق، در جریان مسافرت خود به کشورهای آسیای جنوب شرقی، در هند توقف کرد و دعوت‌نامه صدام حسین را برای شرکت در اجلاس بغداد به خانم ایندیرا گاندی نخست‌وزیر این کشور، تسلیم کرد.^(۲۰)

۳۴۱

خبرگزاری آسوشیتدپرس اعلام کرد ایران برای نجات اقتصاد جنگ‌زده خود به معاملات تهاتری روی آورده و از این طریق توانسته است با افزایش فروش نفت خود بهای اقلام وارداتی‌اش را بپردازد.

این خبرگزاری از بیروت گزارش داد: «دولت ایران برای نجات اقتصاد از هم‌گسیخته و جنگ‌زده خود یک‌سری موافقت‌نامه بازرگانی به امضا رسانیده که براساس آنها نفت ایران با اقلام وارداتی گران‌قیمت معامله می‌شود. به گفته اقتصاددانان در بیروت، در این معاملات تهاتری قیمت واقعی نفت ایران که به کشورهای چو سوریه، ترکیه، یونان، پاکستان، اروگوئه و نیکاراگوئه پیشنهاد می‌شود، پنهان نگاه داشته شده است. دیپلمات‌ها اظهار می‌دارند طبق قراردادهای یادشده، ایران نفت خود را از قرار هر بشکه ۲۵ دلار به فروش رسانیده، درحالی‌که سازمان کشورهای صادرکننده نفت، اوپک قیمت پایه را از قرار هر بشکه ۳۴ دلار تعیین کرده است. به گفته یک بازرگان ترکیه در تهران، ایران این معاملات تهاتری خود را با موفقیت انجام داده است.»

آسوشیتدپرس به نقل از یک کارشناس نفتی منطقه غرب آسیا اضافه کرد: «صادرات ایران در چند ماه پیش به میزان ۷۰۰ هزار بشکه در روز بوده است، درحالی‌که این رقم اکنون به حدود ۱/۵ تا ۲ میلیون بشکه افزایش یافته است.» این خبرگزاری همچنین اعلام کرد: «سخنگوی وزارت نفت ایران نیز این مطلب که کشورش نفت خود را پایین‌تر از قیمت اوپک به فروش می‌رساند، به شدت تکذیب می‌کند و می‌گوید ما عضو این سازمان هستیم و شرایط آن را می‌پذیریم.»

آسوشیتدپرس ادامه داد: «به‌علت کمبود ذخایر ارزی، پرداخت بهای اقلام وارداتی مشکل عمده‌ای را برای ایران به وجود می‌آورد. این رقم برای مواد غذایی ماهانه بالغ‌بر ۱/۵ میلیارد دلار می‌باشد. ذخایر ارزی ایران قبل از جنگ ۱۴ میلیارد دلار بوده، درحالی‌که اکنون ۱ میلیارد دلار تخمین زده می‌شود.»

آسوشیتدپرس این معاملات تهاتری را راه‌حل موقتی برای مشکل ذخایر ارزی و واردات ایران که ظاهراً از رکود اقتصادی این کشور جلوگیری کرده است، خواند و به نقل از یک اقتصاددان برجسته منطقه غرب آسیا افزود: «دو عامل دیگر به جلوگیری از لاینحل شدن مشکلات اقتصادی ایران کمک کرده، یکی بهای گزاف نفت در روزهای اول انقلاب و دیگری سخت‌گیری‌های زمان جنگ که توقعات را کاهش داده است.»^(۲۱)

۳۴۲

حاکم شرع و رئیس دادگاه‌های انقلاب اسلامی مرکز از آزادی زندانیان وابسته به گروه‌های ضدانقلاب انتقاد کرد و ترورها و اقدامات تخریبی اخیر این گروه‌ها را ناشی از این عمل دانست.* در همین حال، امروز تعدادی دیگر از توابعین گروه‌های ضدانقلاب و محکومین دادگاه انقلاب اسلامی تبریز که مورد عفو امام خمینی قرار گرفته‌اند، آزاد شدند.

آیت‌الله محمدی گیلانی در مصاحبه‌ای اختصاصی که در شماره امروز روزنامه جمهوری اسلامی به چاپ رسید، با اشاره به تلاش سهوی یا عمدی عده‌ای برای تضعیف نهادهای انقلابی، از دادگاه‌های انقلاب به‌عنوان یکی از این نهادها نام برد و گفت: «خیلی تلاش از طرف دولت موقت [مهندس بازرگان] می‌شد که اساس دادگاه‌های انقلاب مثلاً برچیده بشود و یا سپاه پاسداران جمع بشود. این طرز تفکر غیرانقلابی هنوز در میان ما باقی است.» وی زیان‌های رسیده بر انقلاب را ناشی از انقلابی عمل نکردن دانست و با تأکید بر اینکه حکومت الهی و قضای شرعی با احساسات و عواطف تطبیق نمی‌کند، گفت: قاضی باید جمع بین اضداد عمل کند و به‌موقع رحمت و رأفت و به‌وقت نزاع رحمت داشته باشد.

رئیس دادگاه‌های انقلاب مرکز آن‌گاه به مبارزه مسلحانه گروه‌های ضدانقلاب علیه دولت اسلامی، به‌ویژه از ۳۰ خرداد ۱۳۶۰ در سراسر کشور اشاره کرد و اظهار داشت: «در تهران دادستانی با نهایت قدرت و توان و با امکانات کمی که داشت با اتکا به خداوند شروع به مبارزه با اینها کرد و ستون فقرات آنها را شکست. ... بعد از آنکه یک آرامش نسبی در کشور پیدا شد، عواطف شروع

به کار کرد ... و نتیجه این شد که گروهی از اینها از زندان آزاد شدند و شروع به ترور و تخریب کردند و حتی بعضی‌ها که تحت عنوان توابعین هم آزاد شده بودند، حالا هم مشغول شیطنت هستند.»

وی با اظهار اینکه تمام گرفتاری‌ها به‌دلیل رأفت و رحمت بی‌جاست، ادامه داد: «من نمی‌گویم که اینها باید همین‌طور اعلام شوند؛ من می‌گویم که باید همین‌طور اعدام شوند؛ من می‌گویم که باید در این‌طور مسائل تدبیر بیشتری بشود و مصادر امور باید اندیشه بیشتری بکنند. ... من به مصادر امور که همه‌شان نیت خوب بحمدالله دارند، اخطار و انذار می‌کنم که مسامحه و سستی نکنند.»^(۲۲)

انتقاد آیت‌الله محمدی گیلانی از آزادی زندانیان وابسته به گروه‌های ضدانقلاب در حالی صورت می‌گیرد که به گزارش

* مشروح مصاحبه آیت‌الله محمدی گیلانی در ضمیمه گزارش آمده است.

آیت‌الله محمدی گیلانی

خبرنگار کیهان از تبریز، ۴۸۱ نفر دیگر از توابعین گروهک‌ها و محکومین دادگاه انقلاب اسلامی تبریز به مناسبت سالگرد استقرار نظام جمهوری اسلامی ایران مورد عفو امام خمینی قرار گرفتند که از این تعداد ۶۵ نفر عصر امروز آزاد شدند و مدت‌زمان محکومیت ۴۱۶ نفر دیگر به میزان قابل توجهی کاهش یافت.^(۳۳)

ضمیمه گزارش ۳۴۲: مصاحبه آیت‌الله محمدی گیلانی حاکم شرع و رئیس دادگاه‌های انقلاب اسلامی مرکز درباره آزادی زندانیان وابسته به گروه‌های ضدانقلاب

آیت‌الله محمدی گیلانی حاکم شرع و رئیس دادگاه‌های انقلاب اسلامی مرکز، در یک گفت‌وگوی اختصاصی با خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی که در شماره امروز این روزنامه به چاپ رسید به سؤالاتی درخصوص علت افزایش فعالیت‌های عناصر ضدانقلاب، برنامه‌های دادگاه‌های انقلاب در مبارزه با تروریست‌های اقتصادی، نحوه اصلاح مجرمین، فراهم کردن امکانات دفاع برای متهمان و... پاسخ داد.

وی ابتدا در پاسخ به این سؤال که «بعد از آزادی عوامل گروهک‌های ضدانقلاب، فعالیت‌های تخریبی و ضدانقلابی آنها افزایش یافته و هر روز شاهد چندین ترور و انفجار از سوی آنها هستیم، آیا فکر نمی‌کنید که آزادی عوامل گروهک‌ها با آن وسعت اشتباه بوده است؟» اظهار داشت: «از آغاز پیروزی انقلاب و شکل‌گیری دولت موقت جناب آقای بازرگان، یا اشتباه در کار بوده یا املاء و دیکته از بیگانگان و تعمدی در کار بوده که تلاش می‌شود نهادهای انقلابی با حیل‌هایی تضعیف شوند، بلکه از بین بروند. یکی از این نهادها دادگاه‌های انقلاب بوده است. شاید یادتان باشد که خیلی تلاش از طرف دولت موقت می‌شد که اساس دادگاه‌های انقلاب مثلاً برچیده بشود و یا سپاه پاسداران جمع بشود. این طرز تفکر غیرانقلابی هنوز در میان ما باقی است. آخر ما انقلاب کردیم، می‌بایستی حکومت انقلابی را به‌طور انقلابی پیاده کنیم و تعارف‌بردار نیست. حقیقت این است که انقلاب کردیم، ولی به‌طور انقلابی بعد از انقلاب عمل نکردیم. زیان‌هایی به ما بر اثر عدم انقلابی عمل نمودن وارد شد. حکومت الهی و قضای شرعی با احساسات و عواطف تطبیق نمی‌کند. البته یک آدم ضعیف‌النفسی می‌بیند که فلانی دارد تیرباران می‌شود و ممکن است که طاقت دیدن را نداشته باشد. آنهایی که در مصادر قضا وارد می‌شوند، اینها حاجی مقدس نباید باشند، همان‌طور که امام [خمینی] در یکی از سخنرانی‌ها برای قضات می‌فرمودند... قاضی باید جمع بین اضرار کند و به‌موقع رحمت و رأفت و به‌وقت نزع رحمت داشته باشد... رأفت و عواطف بی‌جا مشکلات برای ملت ایجاد می‌کند. همه ملت ایران می‌دانند آن وقتی که این گروهک‌ها از ۳۰ خرداد [۱۳۶۰] شروع به جنگ مسلحانه کردند که البته گروهک پیکار [سازمان پیکار طبقه کارگر در راه آزادی] زودتر اعلام جنگ کرده بود و گروهک منافقین [سازمان مجاهدین خلق] هم که شکل دیگر [سازمان] پیکار است شروع به قیام مسلحانه علیه دولت اسلامی نمود و در همه شهرستان‌ها به ترور رجال‌الله دست زدند و طبعاً مشکل‌ترین نقطه تهران بوده که حالا هم اینها تمرکز در تهران پیدا کرده‌اند. در تهران دادستانی با نهایت قدرت و توان و با امکانات کمی که داشت با اتکاء به خداوند شروع به مبارزه با اینها کرد و ستون فقرات آنها را شکست. بعد از آنکه ستون فقرات اینها شکسته شد و یک آرامش نسبی در کشور پیدا شد عواطف شروع به کار کرد؛ «لاتأخذکم بهما رأفة فی دین الله» این جوشش کرد و بالا آمد. عده‌ای گفتند که اینها فرزندان این آب‌وخاک هستند و اینها را می‌توانیم تعلیم بدهیم و تربیت کنیم و نتیجه این شد که گروهی از اینها از زندان آزاد شدند و شروع به ترور و تخریب کردند و حتی بعضی‌ها که تحت عنوان توابعین هم آزاد شده بودند، حالا هم مشغول شیطنت هستند و من فکر می‌کنم که این نوع رأفت‌های بی‌جا آن‌چنان لطمه به توان و قدرت دادستانی زد که اگر اطاعت [از] حضرت امام [خمینی] نمی‌بود، قضات و دادستان‌ها می‌گذاشتند و می‌رفتند. این مسئله را ما درست می‌توانیم به جنگ صفین تشبیه کنیم. در آن موقع دیگر سراپرده معاویه گرفته شده بود. مالک اشتر نخعی داشت ریشه را می‌کند، ولی خب همین سلسله عواطف و احساسات سبب شد که کار به اینجا رسید که حکومت امیرالمؤمنین (سلام‌الله‌علیه) پر و بالش بریده شد. این گروهک‌ها به ما هیچ رحمی نمی‌کنند. رده‌های اولیه اینها ظاهرش این است که دیوانه هستند؛ یعنی به تمام معنی مغزشان از ادراک صحیح تخلیه شده است.»

آیت‌الله محمدی گیلانی افزود: «اینها را ملاحظه می‌کنید که پس از آزادی از زندان دست به ترور و تخریب زدند و

حالا هم می بینید که روزی نیست که چندین نفر را نکشند و تمام گرفتاری ها به دلیل رأفت و رحمت بی جاست. مگر از این گروهک ها چقدر تاکنون اعدام شده اند؟ و آنها چقدر افراد این کشور را شهید کرده اند؟ شما آمار اعدام شدگان را ببینید چیز زیادی در مقابل ترورهای که آنها کرده اند نیست. مسئله انفجار دفتر حزب جمهوری اسلامی [۷ تیر ۱۳۶۰] شوخی نیست. یک محقق بزرگواری مثل آیت الله دکتر بهشتی را شهید کردند. شما چقدر می توانید از این عوامل گروهک ها را روی هم بگذارید که معادل شهید مظلوم بهشتی باشد؟ من نمی گویم که اینها باید همین طور اعدام شوند. من می گویم که باید در این طور مسائل تدبیر بیشتری بشود و مصادر امور باید اندیشه بیشتری بکنند و تحت سیطره افکار زید و عمر واقع نشوند. عن قریب بود که جمجمه این گروهک ها هم خرد بشود؛ ستون فقرات اینها شکسته شده بود اما جمجمه اینها باقی است. عواطف و احساسات غلبه کرد و اینها آزاد شدند و شد آنچه که شد. در عین حال ما هم معتقدیم که اعدام باید به مقدار ضروری باشد. خیلی ها جایز القتل هستند، ولی هر جایز القتل ضرورت ندارد که اعدام بشود. اما ضرورتی هم ندارد که سست باشیم تا آن اندازه که دست این گروهک ها باز باشد و فلان واعظ را از اتومبیل پایین بیاورند و در مقابل مردم سینه دیوار به رگبار بندند و بروند. اینجا مقصر کیست؟ خون این دو نفری که همین امروز* اینها کشته اند و یک زن هم که به آنها اعتراض کرده، او را هم کشته اند، به گردن کیست؟ چه کسانی هستند که به روش های انقلابی حمله می کنند و چه مقدار اینها حق دارند که به روش های انقلابی حمله کنند؟ این به عهده ملت رنج دیده است که خودشان این مسائل را ملاحظه کنند. چرا باید این زمزمه ها باشد که پیاده کردن عدلیه اسلامی سال های متمادی طول می کشد؟ حکومت پیغمبر اکرم (ص) و حکومت امیرالمؤمنین (ع) سال ها می خواست که قضایش پیاده بشود، یا اینکه یکی از ممیزات قضایی اسلام سرعت عمل است؟ من به مصادر امور که همه شان نیت خوب بحمدالله دارند اخطار و انذار می کنم که مسامحه و سستی نکنند. دادگستری را زودتر می شود تغییر داد و اصلاح کرد. دادگستری همان دادگاه های انقلاب است. کلمه انقلاب را بردار، دادگاه شرعی است.»

حاکم شرع دادگاه های انقلاب اسلامی مرکز در پاسخ به سؤال دیگر خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی که پرسید: «دادگاه های انقلاب برای مبارزه با تروریست های اقتصادی چه برنامه ای دارند؟» گفت: «البته باید مردم توجه داشته باشند که کار قضا و شورای عالی قضایی سنگین است. مبارزه با احتکار و گران فروشی به عهده دادگاه امور صنفی است و از همان طریق مشغول فعالیت هستند و ما امیدواریم که ان شاء الله جلوی این تروریست ها بدین وسیله گرفته بشود. وگرنه ما باید شدت عمل اسلامی را در مورد این طور افراد به کار ببریم و اگر کیفر اسلامی شدیداً در مورد اینها عمل شود، من فکر می کنم که در ظرف دو ماه می توان جلوی این تروریست های اقتصادی را گرفت. امیدوارم که شورای عالی قضایی اقدام قاطعی در مورد این گران فروشان و محتکرین انجام دهد و اجازه ندهد که اینها بیش از این اموال ملت را چپاول کنند.»

آیت الله گیلانی در مورد پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین هم اظهار داشت: «برای پیشگیری از وقوع جرم برنامه انبیا را داریم. ما معتقدیم که اگر اخلاقیات اسلام در جامعه پیاده بشود، جرم به حداقل خود خواهد رسید. برای پیاده شدن اخلاق و دستورات اسلامی از یک طرف آموزش و پرورش مسئولیت خطیر دارد و از طرف دیگر حوزه های علمیه باید از طریق وعظ و خطابه مردم را ارشاد کنند و اگر این کارها را انجام دهند پیشگیری جرم به حد اعلی و وقوع جرم به حد نازل خواهد رسید. در مورد اصلاح مجرمین و تربیت زندانیان گاهی از دیدگاه غربی ها مطرح می شود که ما و ملت ما می دانیم که دروغ می گویند. آنها دزد پرور و خودشان هم دزد هستند. ریگان [رئیس جمهور آمریکا] یعنی یک دزد پرتوان و آقای میتران [رئیس جمهور فرانسه] و لقمه چرب ریاست جمهوری او برای این است که بتواند بیشتر بدزد و اطفال شهوات کند ... اسلام دستور می دهد که آن مجرمینی را که واجب القتل نیستند، وعظ و خطاب برایشان بنمایند. همچنان که برادران ارجمند دادستانی انقلاب اسلامی مرکز این آموزش ها را برای زندانیان انجام می دهند و شبانه روز هم برادرانی که از قم آمده اند در اینجا مشغول خدمت هستند از طریق ارشاد و وعظ خیلی ها را آدم کرده اند و از اشتباه بیرون آورده اند.»

آیت الله محمدی گیلانی در پاسخ آخرین سؤال خبرنگار که پرسید دادگاه های انقلاب چه نوع امکانات دفاعی

* از آنجا که زمان این ترور ۱۳۶۱/۲/۲۵ می باشد، بنابراین مصاحبه آیت الله محمدی گیلانی در آن تاریخ انجام شده است.

برای متهمان فراهم می‌کنند، گفت: «متهمی را که می‌آورند بعد از اینکه کیفرخواست خوانده می‌شود، آنجایی که مربوط به حقوق‌الله می‌شود، روی قاعده‌ای که مسامحه در حقوق‌الله تجویز شده و حقوق‌الله مبنای بر تخفیف است، غالب قضات محترم که آشنا به این قواعد هستند تلاش می‌کنند که یک نحوه تلقین به اینها بشود که در مقام دفاع یک‌طوری صحبت کنند. خیلی از اوقات به اینها تلقین می‌شود که شما که به گروهک [مارکسیستی] پیکار ملحق شدید گویا نمی‌دانستید که ملحق شدن به [سازمان] پیکار ارتدادآور است، کانه خط به او می‌دهند. چه امکانی برای دفاع بهتر از این؟ یا اینکه می‌گویند آقا شما که به گروه [مارکسیستی] چریک‌های اقلیت ملحق شده بودید؛ لابد آن‌وقت نماز می‌خواندید و معتقد به خدا بودید؛ یعنی به او خط می‌دهند که این نگویید که من منکر خدا و دین هستم و طوری شود که ارتداد فطری ثابت نشود. آیا شما امکان دفاع بهتر از این می‌توانید تصور کنید؟ این قاضی را می‌گویند دوست‌دار حقوق بشر. امکان دفاع کامل به متهمین داده شده و از خودشان هم دفاع می‌کنند.»^(۲۴)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۸

۱. سند شماره ۴۹۹۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی مانور) عملیات بیت‌المقدس، (جلسه قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۸، نوار شماره ۳۱۱۶)، عبدالله درویشی، صص ۲۴ - ۱۷.
۲. سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۳۰۶ - ۳۰۴؛ و - سند شماره ۴۹۹۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی مانور) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۸، نوار شماره ۲۷۲۹)، عبدالله درویشی، صص ۲۹ - ۱؛ و - سند شماره ۴۹۹۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۸، نوار شماره ۲۷۷۴)، عبدالله درویشی، صص ۱۱ - ۱.
۳. سند شماره ۴۹۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی مانور) عملیات بیت‌المقدس، (جلسه قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۸، نوار شماره ۲۹۰۷)، عبدالله درویشی، صص ۲۹ - ۱؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۱۲ - ۳۱۰.
۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۹، صص ۲؛ و - اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، صص ۸۱.
۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۱، ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۳۰.
۶. سند شماره ۳۴۴۹۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام فرمانداری میروان به استانداری کردستان، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۴۲.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۰، ۱۳۶۱/۲/۲۶، صص ۱۲، سنندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۲/۲۹، صص ۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۱۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۴.
۱۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۹، صص ۱۶.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۲۲ - ۹.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۲/۲۹، صص ۲۳، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۱۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۱۴.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۲/۲۹، صص ۳، ریاض - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۱۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۵ و ۶، به نقل از رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۲/۲۹، صص ۴۳، به نقل از رادیو امان، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۱۸. همان، صص ۲۳، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۱۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۷، به نقل از رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۲۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۱۴.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۲/۲۹، صص ۱۳ - ۱۰، بیروت - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۲۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۱۱ و ۱۲.
۲۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۹، صص ۱.
۲۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۱۱ و ۱۲.

روزشمار جنگ

چهارشنبه

۲۹ اردیبهشت ۱۳۶۱

۲۵ رجب ۱۴۰۲

۱۹ مه ۱۹۸۲

۳۴۳

برخلاف روز گذشته که جبهه‌های منطقه عملیاتی بیت‌المقدس نسبتاً آرام بود، بامداد امروز ارتش عراق در نوار مرزی جنوب کوشک به نیروهای خودی حمله کرد و پس از چند ساعت درگیری و تحمل تلفات و خسارات به مواضع قبلی خود بازگشت. امروز همچنین گزارش شد که نیروهای عراقی در محور پاسگاه شهابی نیز عقب‌نشینی کرده‌اند.

ارتش عراق که با مشاهده تثبیت مواضع قوای ایران از پاسگاه کیلومتر ۲۵ تا شمال شلمچه و خرمشهر و نیز تحرکات روزهای اخیر قوای قدس‌های ۴، ۵ و ۲ در پیشروی به سوی مرز، تلاش نیروهای ایران از محور کوشک - کیلومتر ۲۵ برای نفوذ به داخل خاک عراق را محتمل می‌دید، در یک اقدام پیشگیرانه، حدود ساعت ۰۵:۰۰ بامداد از دو محور به طرف مواضع پدافندی یگان‌های ایران حمله ور شد. در محور اول که از کوشک تا ۱۰ کیلومتری جنوب آن را در بر می‌گرفت، تیپ ۲۵ مکانیزه، تیپ ۳۷ زرهی، تیپ ۴۱۸ پیاده و یک گردان کماندویی عراق به مواضع پدافندی قدس ۴ (تیپ ۴۱ ثارالله^(ع) سپاه و تیپ ۵۸ ذوالفقار ارتش) و قدس ۲ (تیپ ۲ زرهی لشکر ۱۶ ارتش) حمله کردند؛ اما با مقاومت و آتش شدید نیروهای خودی در ۶۰۰ متری مواضع آنان متوقف شدند. تبادل آتش تا ساعت ۱۷:۰۰ ادامه داشت و از این ساعت دشمن ضمن اجرای آتشی ضعیف، به مواضع قبلی خود بازگشت.

در محور دوم که از شش کیلومتری شمال تقاطع جاده حسینیه و دژ مرزی شماره ۹ تا چهار کیلومتری جنوب آن را شامل می‌شد، تیپ ۱۵ مکانیزه، تیپ ۲۶ زرهی و تیپ ۴۸ پیاده عراق با همراهی آتش شدید توپخانه به مواضع قدس ۵ (تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) سپاه و تیپ ۳۷ زرهی ارتش) و فتح ۱ (تیپ ۱۷ علی بن ابی طالب^(ع) سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) حمله کردند. در این حمله که با آتش شدید توپخانه، خمپاره و تانک‌های دشمن همراه بود، نیروهای خودی به مقابله برخاستند و ضمن انهدام ۱۶ تانک، به غنیمت گرفتن ۴ نفربر و اسیر کردن ۲۱ نفر، یگان‌های عراقی

را متوقف کردند. در ساعت ۱۶:۰۰، عراقی‌ها مجدداً حمله کردند که این بار نیز با تحمل تعدادی کشته و زخمی و ازدست‌دادن ۵ تانک مجبور به عقب‌نشینی شدند. در جریان حمله امروز دشمن، از نیروهای خودی نیز ۶ نفر به شهادت رسیدند.^(۱)

از سوی دیگر به گزارش منابع خودی، اگرچه صبح امروز دشمن از جناح غربی پاسگاه شهابی (شمال طلائیه قدیم) ۱/۵ تا ۳ کیلومتر به سمت جنوب عقب‌نشینی کرد، اما این پاسگاه همچنان زیر دید و تیر نیروهای عراق است.^(۲)

۳۴۴

امروز هواپیماهای عراق در چندین نوبت مواضع نیروهای ایران در منطقه عملیات بیت‌المقدس را هدف قرار دادند و تعدادی از رزمندگان را شهید یا مجروح کردند. ۳ فروند از این هواپیماها با آتش نیروهای خودی سرنگون شدند.

به گزارش نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی، جنگنده‌های عراقی در ساعات ۰۵:۴۸ تا ۱۸:۵۴ امروز ۲۵ سورتی پرواز در جبهه جنوب به صورت تجاوز مرزی و بمباران داشتند.^(۳) از این تعداد پرواز، ۵ مورد در محور قرارگاه قدس (جفیر و کوشک) در ساعات ۰۷:۱۵ تا ۱۷:۰۰ اتفاق افتاد که تلفات جانی در پی نداشت.^(۴) در محور قرارگاه فتح (نوار مرزی جنوب جاده حسینیّه) نیز در ساعت ۱۲:۴۰ هواپیماهای دشمن منطقه استقرار یکی از آتشبارهای توپخانه خودی در مقابل ایستگاه حسینیّه را بمباران کردند که بر اثر آن تعدادی از رزمندگان شهید یا مجروح شدند.^(۵) از محور قرارگاه نصر (منطقه شمال جاده شلمچه - خرمشهر) هم گزارش شد در ساعت ۱۱:۴۰ پس از اینکه یک هواپیمای عراقی به پخش اعلامیه در منطقه گردشت مبادرت کرد، یک هواپیمای دیگر این منطقه را زیر آتش قرار داد و عده‌ای را شهید یا مجروح کرد.^(۶)

همچنین، ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی در اطلاعیه شماره ۹۱۲ خود اعلام کرد که در ساعات ۱۴:۴۰، ۱۴:۲۲ و ۱۷:۰۳ امروز ۳ فروند از هواپیماهای مهاجم دشمن در حوالی آبادان هدف آتش نیروهای خودی قرار گرفته و سرنگون شدند.^(۷)

۳۴۵

جلسه شب گذشته قرارگاه کربلا که به علت حضور نداشتن برخی از فرماندهان تیپ‌های تعیین شده برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس در ساعت ۲۳:۱۰ متوقف شده بود، از ساعت ۰۱:۲۰ بامداد امروز با حضور فرماندهان سپاهی و ارتشی قرارگاه‌های عملیاتی نصر، فتح و فجر و تیپ‌های تحت امر آنها ادامه یافت و پس از حدود دو ساعت گفت‌وگو بدون نتیجه به پایان رسید. در ابتدای این جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش قرارگاه کربلا، چهار طرح مانور پیشنهادی مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس را بار دیگر اعلام بیان کرد. سپس، احمد متوسلیان

فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) سپاه، به تشریح وضعیت زمین، موانع دشمن و محدودیت تحرک واحدهای زرهی در محدوده نهر خین پرداخت و با تأکید بر اینکه در صورت عملیات در این محور «اگر ما [قرارگاه نصر] سمت داخل خودمان را بگیریم از نهر خین، هیچ تأثیری ندارد؛ حتماً باید بیایم کنار اروندرود را بگیریم... قرارگاه فتح هم باید بیاید کنار اروندرود»، اظهار داشت: «ما حرفی نداریم از اینکه این کارها را انجام بدهیم، ولی این خودش کلی مشکلات دارد.»

غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، پرسید: «قرارگاه فتح که می‌خواهد [در غرب نوار مرزی] عمل کند، چطور باید [پس از رسیدن به جاده شلمچه - بصره به طرف مرز] برگردد؟» سرهنگ علی اکبر موسوی قویدل افسر عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، با اظهار اینکه در سمت شرق نوار مرزی شلمچه یک کانال وجود دارد و نیروی دشمن در آنجا مستقر است، پاسخ داد: «شما اگر خواستید بیایید داخل، راهی ندارید!»

احمد متوسلیان هم وجود یک کانال به موازات نوار مرزی که از یک کیلومتری شمال غربی پاسگاه شلمچه ایران به طرف جنوب امتداد دارد و در آن میدان مین ایجاد شده را تأیید کرد و گفت: «دشمن از جاده [شلمچه - خرمشهر] عبور و مرور می‌کند.» غلامعلی رشید با ابراز خوشحالی از وجود چنین کانالی به حسین خرازی (فرمانده تیپ ۱۴ امام حسین^(ع)) گفت: «برادر حسین، بچه‌های شما که آمدند روی جاده آسفالت [شلمچه - تنومه]، می‌آیند روی پل [دو تا سه کیلومتری شرق جاده دژ مرزی] و پشت این کانال پدافند می‌کنند [و به خاکریز نیاز ندارند].»^(۸) در ادامه جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی ضمن اشاره به آمادگی احمد کاظمی فرمانده تیپ ۸ نجف و حسین خرازی برای اجرای عملیات در محور نوار مرزی شلمچه تا نهر خین، از احمد متوسلیان پرسید: «شما می‌توانید هماهنگ با آنها [از جناح چپشان] جلو بروید؟» متوسلیان با شناختی که از این منطقه به دست آورده بود، پرسید: «به نظر شما صلاح است این کار را بکنیم؟» وی که عملیات در محور نهر عریض را ترجیح می‌داد، اضافه کرد: «آن طرف لااقل یک امتیازی که دارد، این است که منطقه بازتر است. من فکر می‌کنم عرض اینجا [محور نهر خین] بیشترین منطقه با باتلاق را دارد. این فشردگی [عملیات نیروهای قرارگاه فتح و قرارگاه نصر در این محور] هم مقداری ایجاد دردسر می‌کند.»

سرهنگ حسین حسینی سعدی فرمانده ارتشی قرارگاه نصر، که تمایل داشت این قرارگاه مبتنی بر طرح سوم و در محور جاده اهواز - خرمشهر وارد عمل شود، اظهار داشت: «یک تیپ ادغامی در راست جاده عمل کند و یکی هم در چپ جاده ... پاک‌سازی کند برود پایین و پشت همین جاده و به این طرف [خرمشهر] دفاع کند. ... بعد یک تیپ به طور کامل می‌آید حاشیه اروندرود.»

در همین حال، سرهنگ صیاد شیرازی هم اعتقاد داشت: «در راهکارهایی که ما تا حالا داشتیم، راهکار یکم کامل‌ترین مأموریت را انجام می‌دهد؛ یعنی اگر ما بنا بر راهکار یکم عمل کنیم، علاوه بر اینکه مرز را تأمین می‌کنیم، دشمن را تقریباً به طور مطلوب به تله می‌اندازیم و منهدمش

می‌کنیم و خود خرمشهر هم در آن هست. یعنی کاملاً سه مأموریت را دارد؛ تأمین خرمشهر و انهدام نیرو [ی دشمن] به‌طور کامل. اما چرا راهکار دوم گفته شد؛ به‌دلیل بعضی موانعی که در راهکار یکم داریم. بنابراین ما نمی‌توانیم تأمین مرز را در یک مرحله برسانیم و مجبوریم یک‌مقدار تضمین بکنیم به این امر. از این طرف، تلاش از جایی بگیریم که خرمشهر را تأمین بکند، قسمتی از نیرو را منهدم بکند و در یک مرحله دیگر بیاییم به مرز برسیم. ... راهکار سوم یک‌خرده تضمین بیشتر می‌کند؛ از این نظر که کاری که انجام می‌شود یک‌مقدار بماند، ولی باز قسمت آخر مأموریت انجام نشده است. در راهکار سوم ما عملیات را تا اینجا [نهر عرایض] انجام می‌دهیم و از اینجا رو به‌طرف غرب دفاع می‌کنیم و تمام نیروها را می‌گذاریم اینجا [شرق نهر عرایض] یعنی انهدام نیرو. تأمین خرمشهر باید در مرحله دیگر انجام شود. خوبی مرحله چهارم [تلاش در محور جاده اهواز - خرمشهر و پیشروی تدریجی به‌طرف غرب] هم این است که هیچ‌کس در رابطه با آن اصلاً حرفی نمی‌زند. ... بنابراین اگر راهکارها را باهم مقایسه کنیم، برتری راهکار یکم مشخص می‌شود. برتری آن این است که اگر قرارگاه فتح و قرارگاه نصر بتوانند مرز را تأمین کنند و تا این پل [روی نهر عرایض]، قرارگاه فجر هم تا هر اندازه موفق بشود، مسئله تضمین می‌شود. حالا راجع به این اگر اشکالاتی دارید بگویید.»

سرهنگ موسوی قوبدل در مخالفت با عملیات در محور شلمچه گفت: «همین‌طور که فرمودید این طرح حُسن عمده دارد؛ یعنی در راهکار ۱ و ۲ انهدام دشمن بیشتر است، تأمین خرمشهر هم در آن هست، دو کار را در جنوب پایان می‌دهد. در آن بحثی نیست. یعنی اگر ما این خط [مرز] را بگیریم جنگ در اینجا تمام است. اما عیبی که این طرح دارد، تک به مستحکم‌ترین موضع دشمن [در شلمچه] است. دو بار ناکامی [در مرحله سوم عملیات] اثر عمده‌ای در نیروی خودی گذاشته است. ببینید! حاج احمد [متوسلیان] یک مرد محکمی است. شخصی که ده هزار نفر - اگر اغراق نکنم - نیروی خودش را در [محور علی‌گره‌زد در عملیات فتح‌المبین] یکی، یکی رد می‌کند، بعد می‌چیند دنبال دشمن منهدم می‌کند، ولی اینجا تردید دارد، جناب سرهنگ! حق هم دارد که تردید داشته باشد.»

سرهنگ صیاد شیرازی از احمد متوسلیان پرسید: «شما تردید دارید اینجا [شلمچه] بروید جلو؟» متوسلیان پاسخ داد: «والله، ما هر کجا که شما بگویید عمل می‌کنیم.» سرهنگ صیاد شیرازی ادامه داد: «ما داریم دور هم صحبت می‌کنیم و راهکارمان هم به‌اندازه کافی هست. باید هماهنگی بشود تا از بهترین جا عمل کنیم. اما اینجا را ایشان معتقد است شما تردید دارید که از اینجا عمل کنید.» احمد متوسلیان اظهار داشت: «من به شما عرض می‌کنم که ما از این قسمت [غرب نوار مرزی] که دور می‌زنیم به حساس‌ترین نقطه دشمن می‌زنیم؛ یعنی به جایی که تراکم نیرو بیش از هر جای دیگر هست و امکان موفقیتش کمتر از جاهای دیگر هست. این منطقه [حدفاصل نهر عرایض و نوار مرزی] با توجه به نهر عرایض دیگر برای ما اهمیت سوق‌الجیشی ندارد. اگر ما موفق بشویم عرایض را کامل تأمین کنیم، این یک تکه اهمیتی ندارد تا بعداً به حسابش برسیم. ...

ممکن است مثلاً بگوییم تا ۹۰ درصد برفرض موفق می‌شویم، ولی این یکی [عملیات در محور جاده اهواز - خرمشهر و نهر عریض] را ۹۵ درصد ما موفق می‌شویم.»

سرهنگ موسوی قویدل که با اظهارات احمد متوسلیان موافق بود، در مخالفت با طرح مانور اول گفت: «اگر [قرارگاه‌های] نصر و فتح، یکی‌شان متوقف بشود، آن یکی از بین رفته است؛ پس، هر دو باید موفق باشند. اگر بین قرارگاه فتح و نصر الحاق نشود، قرارگاه نصر مطمئناً محاصره می‌شود، یعنی چیزی از آن برنمی‌گردد.»

سرهنگ حسنی سعدی هم با تأیید سخنان سرهنگ موسوی قویدل اضافه کرد: «اگر قرارگاه فجر و نصر هم به یکدیگر نرسند، [عراقی‌ها] قرارگاه فجر را هم آن وسط [تقاطع نهر عریض و جاده خرمشهر - شلمچه] از دو طرف قیچی می‌کنند.»

سرهنگ موسوی قویدل در ادامه سخنان خود با اشاره به اظهار رضایت غلامعلی رشید از وجود کانال در حاشیه شرقی نوار مرزی که می‌تواند برای پدافند مورد استفاده قرار گیرد، گفت: «یک مسئله‌ای که برادرانمان اینجا اشاره کردند این است که وجود آن کانال جلوی پاتک دشمن را می‌گیرد. یک فاکتور را باید در نظر داشته باشیم و اینکه زمین صاف است. اطلاعاتی را هم که برادرمان متوسلیان [داده، حاکی است] ... دشمن در قسمت غرب مرز آمده صاف کرده و تانک‌ها را کرده توی موضع، نتیجتاً تا چهار کیلومتر نمی‌گذارد آنجا کسی نفس بکشد؛ حتی اگر داخل نخلستان‌ها باشیم. هیچ لزومی هم ندارد که پاتک کند؛ چهار کیلومتر از آنجا را، یعنی تا دو کیلومتری عریض را با آتش مستقیم تانک می‌پوشاند.»

وی درخصوص محاسن طرح مانور سوم (تلاش اصلی در محور جاده اهواز - خرمشهر و نهر عریض) هم گفت: «و اما نخلستانی که روی راهکار سوم صحبتش را کردیم یک مقدارش را جناب سرهنگ حسنی سعدی گفتند و من تکرار می‌کنم، انهدام دشمن در حد یک لشکر را داریم. ۱۱ گردان الان اینجا است. خرمشهر آزاد می‌شود... دشمن انتظار حمله را از اینجا ندارد. تمام تحکیم را در شلمچه کرده، بین جاده و مرز. اینجا هم هیچ انتظار ندارد و مطمئناً لطمه خواهد خورد. ... فقط از یک سمت خط پدافندی جدید به وجود خواهد آمد؛ زیرا موقعی که ما عریض را گرفتیم و این طرف [شرق عریض] را پاک کردیم، فقط یک سمت دشمن هست [که] آن‌هم به سمت باختر است. امکان پاتکشان هم از یک سمت است.» سرهنگ موسوی قویدل ادامه داد: «موقعی که نیروهایمان آنجا [شلمچه] عمل می‌کنند، نمی‌توانیم آنجا آتش بریزیم؛ چون نیروهایمان توی دشمن قاتی هستند. ولی در این حالت [طرح سوم] مطلقاً از خودمان [بین مرز - عریض] نیرو نداریم و می‌توانیم شدیدترین آتش توپخانه را توی سرش بریزیم و در نتیجه، می‌توانیم از هر عکس‌العمل دشمن جلوگیری کنیم. ... ضمناً از عریض به این طرف [شرق] یک گردان تانک [دشمن] هست. در صورتی که این طرف [غرب عریض] دو تیپ زرهی هست و اگر تک ما به روز هم بکشد نیروی پیاده ما در روز با تانک دشمن مواجه نیست.»

سرهنگ موسوی قویدل همچنین درباره طرح مانور سوم پیشنهاد کرد: «ببینید! این نهر عریض،

این هم جاده [اهواز - خرمشهر] است. این منطقه را باید به یکی از قرارگاه‌ها داد و قرارگاه نصر بهتر است؛ زیرا که اینجا مسئولیت پدافندی دارد و پدافندش شکل می‌گیرد. یعنی کلاً از این جاده می‌شود منطقه قرارگاه نصر. یکی از قرارگاه‌ها که قرارگاه فجر مناسب‌تر هست، فقط عبور به طرف خرمشهر کند؛ یعنی از بالا پاک کند و خرمشهر را بگیرد و قرارگاه فتح که وارد شد می‌پیچد به سمت چپ و پاک کردن نیروی دشمن در اینجا [در شرق جاده].»

پس از سخنان سرهنگ موسوی قویدل، حاضران به بحث روی جزئیات طرح مانور سوم پرداختند و سپس فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) مدت‌زمان مورد نیاز این تیپ برای آمادگی به‌منظور اجرای مأموریت در محور نهر عریض و جاده اهواز - خرمشهر (شناسایی، انتقال نیرو و...) را چهار روز اعلام کرد. پس از اینکه رحیم صفوی مسئول عملیات سپاه در قرارگاه کربلا و غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، این مدت‌زمان را قابل قبول ندانسته و دو روز را معقول اعلام کردند، سرهنگ صیاد شیرازی از احمد کاظمی و حسین خرازی فرماندهان تیپ ۸ نجف و تیپ ۱۴ امام حسین^(ع)، که همچنان به عملیات در غرب نوار مرزی (طرح اول) معتقد بودند و تأکید داشتند که در چنین عملیاتی یک یگان قوی از قرارگاه نصر باید در جناح چپ آنها وارد عمل شود، پرسید: «در صورتی که نصر ۲ در محور جاده اهواز - خرمشهر وارد عمل شود [شما نصر ۳ را قبول می‌کنید؟] قبل از اینکه فرماندهان دو تیپ مذکور پاسخ دهند، حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، با اعلام اینکه هم‌اکنون نصر ۲ دوازده گردان و نصر ۳ شش گردان دارد، در مخالفت با پیشنهاد سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «مسئولیتی که به نصر ۳ می‌دهیم باید نصف [مأموریت] نصر ۲ باشد.» سرهنگ صیاد شیرازی اظهار داشت: «اول نیروهایمان را سازمان بدهیم - این خیلی مهم است برایمان - بعدش روی مأموریت برویم.» وی در پاسخ به این درخواست غلامعلی رشید که «جلسه را جمع‌بندی کنیم»، هم گفت: «جمع کردن جلسه مسئله‌ای نیست. الان یک مقدار مشکلات اینجاست؛ مشکلات برای طرح سوم. هنوز ترکیب رزمی شرق جاده [اهواز - خرمشهر] مشخص نشده است.»

حسن باقری با طرح این پیشنهاد که نصر ۲ و یکی از تیپ‌های قرارگاه فتح در محور جاده اهواز - خرمشهر وارد عمل شوند، اظهار داشت: «چون این دو باید قوی باشند برای اینکه برسند به پشت خرمشهر. نصر ۳ هم آماده بشود برای پاک‌سازی خرمشهر. قرارگاه فجر بیاید شرق جاده عمل کند. یعنی آن مقداری که می‌تواند. ما زیاد از قرارگاه فجر توقع نداریم برود در عمق. حالا این صحبت هم هست که اگر بیاید جناح چپش چی می‌شود؟ ولی این قدرها هم مواضع دشمن این وسط مستحکم نیست که اگر قرارگاه فجر آمد سه کیلومتر [سیل‌بند عریض در مجاورت جاده اهواز - خرمشهر]، این قدر درگیر بشود که نتواند قطع درگیری کند؛ نه، قرارگاه فجر می‌تواند سه کیلومتر بیاید بعد هم مثلاً عمده مسئله‌اش را بیاید بگذارد روی سدبند شمالی خرمشهر. قرارگاه فجر به‌طور کلی مسئولیتش سدبند باشد [و شمال سیل‌بند بالای پادگان دژ خرمشهر را بگیرد].»

پس از این پیشنهاد حسن باقری، حاضران در جلسه با پرداختن به اظهارنظرهای مختلف بازهم نتوانستند به نتیجه مورد انتظار دست یابند و اغلب آنها روی طرح اول و طرح سوم بحث می‌کردند. در این میان، سرهنگ حسین حسینی سعدی فرمانده ارتشی قرارگاه نصر، اظهار داشت: «مسئله خرمشهر مثل مسئله سایت [در عملیات فتح‌المبین] است. همه‌جا را آزاد کردند، ولی مردم دزفول گفتند تا سایت آزاد نشود قبول نیست. الان چهار هزار کیلومتر اینجا آزاد شده، تمام منطقه دشمن پاک شده، ول کرده رفته عقب، ولی هنوز ملت می‌گویند خرمشهر! تا زمانی که این چهار کیلومتری خرمشهر آزاد نشود، تمام این کارها از نظر ملت به حساب نخواهد آمد؛ پس تلاش را بگذارید روی خرمشهر. حالا این چهار کیلومتر مرز [شلمچه] تأمین نشد، بیایید تصمیم را بر این بگیریم خرمشهر را با نیروی کافی آزاد کنیم؛ خودبه‌خود آن تکه آزاد خواهد شد. بیایید نیرو را حساب کنیم که به چه اندازه نیرو مورد نیاز است. حالا اگر قرار شد جابه‌جایی هم انجام بگیرد، یک روز و ۲۴ ساعت دیرتر، نیرو را بیاوریم پای کار و به‌طور قاطع اینجا عمل کنیم.»

حسین خرازی که همچنان به عملیات در غرب نوار مرزی اعتقاد داشت در اعتراض به سخنان حسینی سعدی گفت: «شما می‌خواهید مأموریت را تغییر دهید.» سرهنگ حسینی سعدی هم خطاب به وی اظهار داشت: «اگر بصره را هم بگیرید باز مردم می‌گویند خرمشهر!» حسن باقری نیز گفت: «برادر خرازی، شما می‌خواهید بیندازید توی دشت باز بروید یک دشمنی را منهدم کنید. دو بار هم کردی، راحت است می‌شود. بابا! ما باید یک خط را بشکنیم، گیریم نشکست، برای شما که مسئله‌ای نیست.» سپس حسین خرازی از محدودیت‌های یگان تحت امر خود برای تغییر مأموریت و نقل و انتقال نیرو و تجهیزات به منطقه جدید گفت و رحیم صفوی خطاب به وی اظهار داشت: «شما یک هفته وقت می‌خواهید؟ چشم. ما فردا می‌رویم می‌گوییم که تیپ امام حسین^(ع) می‌گوید که برای نقل و انتقالات یک هفته وقت می‌خواهند! جواب امام [خمینی] را شما می‌توانید بدهید؟! پس از اینکه حسین خرازی پاسخ داد: «نه!» رحیم صفوی ادامه داد: «عاقلاً فکر کنید. خجالت نمی‌کشید بعد از دو، سه هفته خرمشهر هنوز آزاد نشده؟! خرازی که ظاهراً مجاب شده بود، گفت: «توجیه کنید که می‌خواهیم چه کار کنیم.»

با فرارسیدن زمان اذان صبح، سرهنگ صیاد شیرازی از حاضران در جلسه دعوت کرد تا برای اقامه نماز آماده شوند. به این ترتیب، این جلسه نیز بدون دستیابی به طرح نهایی برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس به پایان رسید.^(۹)

۳۴۶

با گذشت بیست روز از آغاز عملیات بیت‌المقدس، فرماندهان سپاه و ارتش سرانجام پس از چند روز بحث و بررسی، طرح نهایی مانور مرحله چهارم این عملیات را بعدازظهر امروز تصویب کردند. فرماندهان سپاه پاسداران محسن رضایی، رحیم صفوی، حسن باقری، غلامعلی رشید، مجید

بقیایی، حسین علایی و محمدابراهیم همت، به همراه سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، برای تعیین مانور نهایی چهارمین مرحله از عملیات بیت المقدس که قرار است به زودی با هدف تکمیل محاصره خرمشهر و سپس آزادی آن از دست اشغالگران عراقی اجرا شود، از ساعت ۱۰ صبح امروز در قرارگاه کربلا تشکیل جلسه دادند.

در این جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی ضمن تأکید بر ادامه هرچه سریع تر عملیات برای آزادسازی خرمشهر و نیز با اشاره به شکست دو حمله قبلی در محور شلمچه (در مرحله سوم عملیات) گفت: «خب، باید اینجا به اشتباهمان اقرار کنیم؛ دو تک عجولانه کردیم، نگذاشتیم [یگانها] شناسایی کنند، نگذاشتیم کیفیتی خوب را وارد عمل شویم. ... از آن موقع چقدر دارد فکر می شود، شناسایی می شود، حرف زده می شود. چند شب تا صبح نشستیم فکر کردیم. بالاخره باید یک جمع بندی کرد، نتیجه گرفت و از سرگردانی بیرون آمد.»

حسن باقری پیشنهاد خود را که در جلسه قبلی مطرح کرده بود، بار دیگر چنین اعلام کرد: «نصر بیاید کناره عریض تا این انتها را بگیرد، فتح هم محاصره خرمشهر را بگیرد. از این طرف [شرق جاده] بیاید و این تکه را بگیرد. محاصره خرمشهر را قرارگاه فتح بگیرد.»

سرهنگ صیاد شیرازی هم پیشنهاد کرد: «قرارگاه نصر رو به غرب بیاید کار را تمام کند و قرارگاه فجر فقط مسئول پدافند رو به غرب [در محور نهر عریض] بشود و قرارگاه فتح هم [در محور جاده اهواز - خرمشهر] رو به شرق بیاید و اول تثبیت کند خط خودش را و بعد برای ادامه حرکت [به طرف خرمشهر] آماده باشد که کار اینجا را تمام کند و این طرف [نهر عریض] فقط پدافند باشد. قرارگاه فجر آماده باشد برای تکمیل کار در صورت لزوم.»

پس از مدتی بحث بی حاصل روی مانور قرارگاه فجر در محور نهر عریض، غلامعلی رشید اظهار داشت: «برویم دنبال طرح اول [عملیات در نوار مرزی و پیشروی به طرف شلمچه و اروندرود] و محکم هم کار کنید، نظرت چیست برادر حسن؟» حسن باقری هم با خنده پاسخ داد: «اصلاً برویم دنبال طرح اصلی مان، برویم سراغ بصره! چه کار به اینجاها داریم! همه اش هم برای این است که اینجا ماندیم. بصره را بگیریم و شلمچه و خرمشهر، از آن طرف هم می آیم فاو را هم محاصره می کنیم!» پس از اینکه محسن رضایی گفت: «این مسئولین قرارگاهها [ی عملیاتی] باید بگویند ما چه کار کنیم. حالا ما تاکتیک شما را هم باید تعیین کنیم؟!» حسن باقری اظهار داشت: «ما به یاری خدا ان شاء الله سرتاسر عریض را می گیریم.»

محسن رضایی از محمدابراهیم همت (جانشین تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص)) پرسید: «شما می توانید در عریض عمل کنید؟»

همت پاسخ داد: «عمل می کنیم؛ عریض عمل کردنش آسان تر از اینجا [شلمچه] است.» در ادامه جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی دو طرح را پیشنهاد کرد و از فرماندهان سپاه خواست تا تمام توجه خود را فقط روی آنها متمرکز کنند. وی گفت: «ما بیاییم در طرح یکم که قرارگاه

فتح از غرب مرز و قرارگاه نصر از شرق آن عمل می‌کند، هر دو قرارگاه هماهنگ باهم بیابند گلوگاه دشمن [در شلمچه] را ببندند و تا پل [روی نهر خین] هم قرارگاه نصر تأمین بکند و از این طرف [سیل بند عرایض] هم قرارگاه فجر بیاید بشکند و این قسمت را منهدم کند این نیرو [مستقر در جنوب سیل بند] را؛ که البته این بستگی دارد که قرارگاه فتح و نصر موفق بشوند. اگر موفق شدند ما بزرگ‌ترین ضربه را به دشمن وارد می‌آوریم، و اگر هم خدای نکرده موفق نشوند پاتک‌های متوالی دشمن علاوه بر اینکه در اینجا [شلمچه] به شدت به ما آسیب خواهد زد، قرارگاه فجر هم عملش ناقص خواهد بود.

دومین طرح این است که بیابیم فقط به فکر این باشیم که خونین شهر را آزاد کنیم. یک پدافند مطمئن را به سمت غرب داشته باشیم و مرحله مرز را بگذاریم برای بعد از انهدام نیرو در اینجا و تکمیل این کار. در این حالت، دو تا قرارگاه را به کار ببریم؛ یک قرارگاه نصر را برای غرب عرایض و یک قرارگاه فتح را برای شرق عرایض ... و وقتی که این تثبیت شد، رو به آن طرف [خرمشهر] آماده بشوند در روز برای ادامه عملیات و انهدام نیرو که در اینجا قرارگاه فجر هم در تقویت قرارگاه نصر قرار بگیرد و هم در تقویت قرارگاه فتح.

حسن باقری به سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «دشمن در خرمشهر و شرق جاده [اهواز - خرمشهر] را می‌خواهیم رها کنیم یا می‌خواهیم روی او کار کنیم؟ اگر باید کار کنیم، نمی‌توانیم از این طرف [غرب جاده] پیشروی کنیم.» وی سپس پیشنهاد کرد که قرارگاه نصر در غرب نهر عرایض و قرارگاه فتح در شرق آن وارد عمل شود. محسن رضایی ضمن قبول این پیشنهاد گفت: «خیلی خوب، پس نصر ۲ همان مأموریت سابقش [در شرق نوار مرزی] می‌شود.» وی در پاسخ به این سؤال رحیم صفوی که «قرارگاه فجر کجا عمل کند؟» گفت: «با قرارگاه فجر را الان برایش تعیین مانور کنیم، یا اینکه یک تیپش را به قرارگاه فتح و یک تیپش را به قرارگاه نصر بدهیم.»

رحیم صفوی در مخالفت با انتقال یگان‌های قرارگاه فجر به قرارگاه‌های دیگر گفت: «در سپاه می‌شود، ولی در ارتش نمی‌شود [انتقال یگان امکان‌پذیر نیست].»

محسن رضایی اظهار داشت: «پس حالا به قرارگاه فجر یک مانوری بدهیم [مانور تعیین کنیم].» وی سپس نظر غلامعلی رشید را جویا شد. رشید گفت: «ما [قرارگاه فتح] با استعدادی که داریم می‌توانیم اینجا [شرق نهر عرایض] عمل کنیم و اینجا یعنی این قسمت جاده [اهواز - خرمشهر] انهدام نیرو کنیم و پایین برویم [به طرف گمرک خرمشهر] ... اینجا ما پیمان را از این جاده [خرمشهر - شلمچه] گذاشتیم پایین، درگیری سفت و سخت داریم با این نیروی مخصوص [عراق]. یعنی چه پسا بچه‌ها مجبور شوند پشت این جاده آسفالت پدافند کنند. من می‌گویم قرارگاه فجر حتماً این طرف [جناب راست قرارگاه فتح] عمل کند.»

رحیم صفوی با تأیید پیشنهاد رشید گفت: «قرارگاه فجر دو کیلومتر پشت این جاده را باید با پدافند در امتداد آن عمل کند تا این نیروی فتح این طرف را پاک کند.» حسن باقری نیز اظهار

داشت قرارگاه فجر از جاده خرمشهر - شلمچه عبور کرده و پس از انهدام نیروی دشمن در جنوب آن، به عقب برگشته و پشت این جاده پدافند کند. رحیم صفوی هم در تکمیل پیشنهاد باقری گفت: «این یک انهدام و یک پدافند محکم می‌خواهد؛ هم برای آن‌طرف جاده، نیروهایی که اینجا هستند را منهدم کند و هم پدافند کند، یعنی یک انهدام نیرو در خط و یک انهدام نیرو پشت این جاده صورت گیرد.»^(۱۰)

پس از درخواست مجید بقایی فرمانده سپاهی قرارگاه فجر، مبنی بر اینکه خط آهن خرمشهر - اهواز، حدفاصل قرارگاه‌های فتح و فجر تعیین بشود، محسن رضایی با بیان اینکه قرارگاه فتح در سمت چپ، قرارگاه فجر در وسط و قرارگاه نصر در سمت راست به صورت جبهه‌ای وارد عمل شوند، گفت: قرارگاه نصر در محور شلمچه انهدام نیرو کرده و سپس پدافند کند. قرارگاه فتح هم در شرق جاده اهواز - خرمشهر وارد عمل شده و پس از دستیابی به جاده خرمشهر - شلمچه، تا گمرک خرمشهر پیش رود و با پاک‌سازی آن منطقه تا اروندرود، جناح چپ نیروها را تأمین کند. وی در مورد قرارگاه فجر هم گفت که مانور این قرارگاه براساس پیشنهاد رحیم صفوی و حسن باقری باشد. غلامعلی رشید پرسید: «چه اشکالی دارد تمام یک نصر [نصر ۲ یا نصر ۳] در شلمچه وارد عمل شود؟»

سرهنگ صیاد شیرازی پاسخ داد: «اول به‌خاطر اینکه اینجا [شلمچه] منطقه‌اش برای عملیات خیلی باریک است (محسن رضایی: آب‌گرفتگی دارد)، سبزه‌زار است. جایی است که قابل عبور خودرو نمی‌تواند باشد، یعنی مثل جاهای دیگر صاف نیست و ممکن است زمین نمناک باشد.» مجید بقایی در خصوص قطعی بودن تصرف پل دشمن روی نهر خین سؤال کرد که پس از پاسخ مثبت سرهنگ صیاد شیرازی، حسن باقری اظهار داشت: «البته ما می‌توانیم پل را منهدم کنیم و خاکریز را یک‌خرده عقب‌تر بزنیم؛ یعنی یک گردان برای انهدام نیروی پل برود، ولی خاکریز یک کیلومتر قبل از پل زده بشود.»

مجید بقایی از مسیر حرکت قرارگاه‌ها پرسید که محسن رضایی پاسخ داد: «قرارگاه نصر این دو، سه کیلومتر همین‌جا [حاشیه شرق نوار مرزی] را عمل بکند و سریع برسد به پل [روی نهر خین در چهار کیلومتری جنوب شرقی نوار مرزی شلمچه] و همین‌طور هم کار بکند و یک‌مقدار هم یعنی یکی، دو کیلومتر بیاید به‌سمت چپ انهدام کند. قرارگاه فجر مستقیم [از حاشیه غربی عرایض] بیاید پایین و این هم یکی، دو کیلومتر انهدام نیرو کند. قرارگاه فتح هم اینجا [حاشیه شرقی جاده اهواز - خرمشهر] عمل کند. همه آنها هم پشتشان به خودمان است.»

سرهنگ صیاد شیرازی با اظهار رضایت از این طرح گفت: «خیلی خوب است. آن‌وقت، بعد صبح که شد اگر ان‌شاءالله وضعیت اینجا کاملاً تثبیت شد و ما اینجا [شلمچه، محور قرارگاه نصر] دیدیم نیرو کم داریم، می‌توانیم از قرارگاه فجر هم برای ادامه پاک‌سازی اینجا کمک بگیریم؛ چون اینجا باید کاملاً تکلیفش روشن شود، بعد بیاییم ادامه عملیات دهیم.»

وی در ادامه سخنانش پرسید: «آیا در انهدام نیرو و تثبیت مواضع بیشتر روی قرارگاه نصر می شود حساب کرد، یا روی قرارگاه فتح؟» رحیم صفوی پاسخ داد: «قرارگاه نصر چون نیروهایش ادغامی [از سپاه و ارتش] است. الان ۲۰ گردان نیرو دارد و امکانات ضدتانک هم خوب است.» سرهنگ صیاد شیرازی ادامه داد: «بسیار خوب، اگر این طور است که همان قرارگاه نصر باشد. این [طرح مانور نهایی] را تمام کنیم برود دیگر! بعد یک برنامه طرح آتش [توپخانه] خوب برای تضمین اینها تهیه کنیم.»

غلامعلی رشید با ابراز نگرانی از خالی بودن جناح چپ قرارگاه فتح در چهار کیلومتر حداقل جاده خرمشهر - شلمچه با اروندرود در محدوده گمرک خرمشهر در این طرح مانور، گفت: «[قرارگاه فتح] تا اروند می رود، ولی چپش مسئله است.» محسن رضایی که انهدام نیروی دشمن در این محدوده را مهم می دانست، از وی خواست تا تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) را مأمور انهدام دشمن در آن منطقه کند. وی اضافه کرد که قرارگاه فجر هم در جناح راست قرارگاه فتح در حداقل جاده خرمشهر - شلمچه تا اروندرود خواهد آمد.

به این ترتیب و براساس این طرح که محسن رضایی آن را تشریح کرد، قرارگاه نصر و قرارگاه فجر در همان محورهایی که اکنون در حال شناسایی منطقه (قرارگاه نصر در شرق نوار مرزی و قرارگاه فجر در غرب نهر عریض) هستند برای اجرای عملیات مرحله چهارم آماده می شوند؛ ولی دو تیپ قرارگاه فتح از نوار مرزی شمال شلمچه و حاشیه غربی آن به محور جاده اهواز - خرمشهر منتقل می شوند و باید خود را برای عملیات در این محور آماده کنند. محسن رضایی در این باره نیز اظهار داشت: «شناسایی ها [ی انجام شده] زیاد به هم نمی خورد؛ فقط قرارگاه فتح به اینجا می آید.» وی همچنین در پایان جلسه گفت: «قرارگاه فتح اینجا [حداقل جاده اهواز - خرمشهر و نهر عریض]، قرارگاه فجر اینجا [غرب نهر عریض] و قرارگاه نصر هم اینجا [شرق نوار مرزی شلمچه] عمل کند.»

سرهنگ صیاد شیرازی هم اظهار داشت: «تمام شد آقایان! صلوات بفرستید.» و جلسه با صلوات حاضران در ساعت ۱۴:۰۰ به پایان رسید.^(۱۱)

۳۴۷

هم زمان با تشییع پیکرهای تعدادی از شهیدان عملیات بیت المقدس در شیراز، گروهی از رزمندگان استان های کرمان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان به سوی جبهه های نبرد شتافتند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از شیراز، امروز مردم این شهر پیکرهای ۱۹ نفر از رزمندگان ارتشی، بسیجی و سپاهی را که در عملیات بیت المقدس به شهادت رسیده اند، تشییع کردند.^(۱۲) در همین حال، فرماندهی منطقه ۶ سپاه پاسداران (کرمان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان) هم اعلام کرد که امروز ۴۹۲ نفر از نیروهای پاسدار و بسیجی عازم جبهه های نبرد شدند.^(۱۳)

۳۴۸

سخنگوی شورای عالی دفاع با ابراز رضایت از دستاوردهای عملیات بیت المقدس و اظهار امیدواری به نتیجه نهایی آن هشدار داد که در صورت تن ندادن حکومت عراق به پذیرش حقوق ایران، ناگزیریم برای پایان دادن به جنگ فشار خود را به این حکومت ادامه دهیم. وی همچنین اظهار تمایل عراق و حامیانش به برقراری صلح را دروغ خواند و با تأکید بر اینکه آنها می‌خواهند به این بهانه نیروهای عراقی را در خاک ایران نگه دارند، اعلام کرد ما صلح می‌خواهیم، اما نه به آن قیمتی که یک حربه دائمی به دست امپریالیست و صهیونیست بدهیم.

اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع و سخنگوی این شورا، امشب در یک گفت‌وگوی رادیو تلویزیونی شرکت کرد. وی در ابتدای سخنان خود ضمن اعلام اینکه طرح عملیات بیت المقدس چند ماه قبل به تصویب شورای عالی دفاع رسیده بود، درخصوص دستاوردهای این عملیات اظهار داشت: «در مجموع طی روزهای اول، فوق توقع شورای عالی دفاع، رزمندگان ما در جبهه پیش رفتند که یک مقدار آن مرهون وحشت عراقی‌ها بود که شاید از نظر خودشان حرکت درستی کرده باشند و نیروهایشان را از انهدام کلی نجات دادند و شاید از این جهت مطلوب اصلی ما تأمین نشده باشد، اما به‌رحال خاکمان را گرفته‌ایم و هنوز هم ما از این طرح انتظارات دیگری داریم.»

وی با بیان اینکه تأکید شورای عالی دفاع بر تکمیل عملیات بیت المقدس است، افزود: «ان شاء الله در پایان آن خوزستان را کاملاً از دشمن پس گرفته باشیم و درحال حاضر شمال و باریکه‌ای از غرب خرمشهر در دست دشمن است و همچنین مثلی از خاکمان در غرب جفیر و نوار مرزی از خاکمان در فکه، عین‌خوش، تپه‌ها، شهرها و روستاهایی در ایلام و کرمانشاه نیز در اشغال دشمن متجاوز است که هریک از اینها به‌علت استحکامات دشمن احتیاج به درگیری و حرکت دارد.» وی سپس اوضاع داخلی عراق را متزلزل اعلام کرد و گفت: «این شکست‌ها، فرارها و خسارات و تلفات عراق و این همه مجروح و کشته‌ای که باید تحمل کند و فشاری که از ناحیه اقتصادی در اثر حرکت بجای دولت سوریه [در قطع خط لوله نفت عراق] برای عراق پیش آمده، که او هم از خلیج فارس محروم است و هم از خاک سوریه - که از طریق ترکیه، سوریه و لبنان بسیاری از مسائل خودش را با صدور نفت تأمین می‌کرد - لذا فشار اقتصادی روی عراق زیاد است و همچنین فشار نظامی هم از ناحیه ما شدید است و عراق مشکلات زیادی و وضع بدی دارد.»

سخنگوی شورای عالی دفاع درباره یکی از شروط ایران برای پایان دادن به جنگ یعنی پرداخت غرامت جنگی از سوی عراق نیز اظهار داشت: «لیست غرامت روزبه‌روز با ادامه جنگ بیشتر می‌شود؛ زیرا تلفات هر عملیاتی به مخارج صدام اضافه می‌شود و ما باید غرامت را بگیریم. زیرا واقعاً بدون گرفتن غرامت، بازسازی مناطق جنگ‌زده بسیار مشکل و غیرعملی است.»

وی درباره شرط دیگر ایران مبنی بر بازگشت آوارگان عراقی به کشورشان هم گفت: «ما

نمی‌توانیم تحمل کنیم که بیش از صد هزار تن از مسلمانان عراقی در خاک ما آواره باشند و داروندارشان را بعضی‌ها غارت کرده باشند؛ و دنیا نباید این موضوع را تحمل کند.»

حجت‌الاسلام‌والمسلمین هاشمی رفسنجانی سپس متذکر شد: «اگر صدام بخواهد با این رویه برخورد بکند، یعنی جهت بازپس‌گیری تمام اینها احتیاج به زور باشد، دیگر صدامی جهت محاکمه‌شدن نخواهد ماند و قبلاً محاکمه شده است و این مسائل در صورتی پیش می‌آید که صدام مقداری سرعقل بیاید و حزب بعث تسلیم واقعیت‌ها بشود و حاضر به دادن حقوق ما بشود که آن موقع مسئله محاکمه آن‌طور که ما گفتیم در کنفرانس اسلامی یا دنیای عرب یا دنیای اسلام یا جای دیگری، به این‌همه خسارتی که به ما وارد شده، رسیدگی کنند تا وی تنبیه شود و اگر صدام زیر بار این مسائل نرود ما رویه‌مان را پیش می‌گیریم و صبر نمی‌کنیم که نیروهای ما توی بیابان بمانند و هر روز زیر آتش خمپاره و توپ دشمن باشیم. ما این شیوه جنگ را قبول نمی‌کنیم و اگر بنا باشد که جنگ ادامه یابد به‌رحال ما در یک نقطه بایستی فشاری به دشمن وارد آوریم که بتوانیم جنگ را پایان دهیم؛ زیرا هدف ما پایان دادن به جنگ است.»

نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع درباره به توافق نرسیدن وزیران امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در نشست اخیر خود در کویت، ضمن اظهار رضایت از مواضع مثبت بعضی از اعضای این شورا اظهار داشت: «اگر رزمندگان ما پیروز نشده بودند اینها با مواضع قبلی‌شان حرف می‌زدند و متوجه شدند که ایران پیروز است و مزاحم آنها نیست؛ و در کنار این پیروزی‌ها هم ما حرکت سیاسی هم داشته‌ایم و با تماس‌هایی که با کشورهای دیگری که تحت تحریک دیگران بودند به آنها اطمینان دادیم که قصد ایجاد مزاحمت برای آنها نداریم و آنها هم مطمئن شدند که اگر درست حرکت کنند، ما حتی حامی‌شان هم هستیم.»

رئیس مجلس شورای اسلامی درباره کمک مصر و کشورهای چپ‌انداز چون اردن، کویت، یمن شمالی و مراکش به عراق گفت: «از این لحاظ هیچ نگرانی نداریم و اتکای عراق از پیش بر همه روشن بوده و بدون فتوای دیگران نمی‌توانسته است وارد جنگ بشود و به‌نظر من امروز صدام دیگر از خودش اراده‌ای ندارد و خود صدام تشخیص داد که این جنگ وی را به پایان زندگی سیاسی‌اش نزدیک کرده است و آنها هستند که این جنگ را اداره می‌کنند. امریکا به اردن، مصر و خود عراق دیکته می‌کند و کمک‌های این‌جوری هم می‌رسد. لذا صدام احتمالاً راه برگشتش به دست خودش نیست و مستلزم اجازه آنهاست و تا آن روزی که مصلحت بدانند وضع این‌جوری باشد، حمایت خودشان را ادامه می‌دهند و ما خوشبختانه امکان شکستن همه امکانات را داریم.»

وی همچنین در خصوص تلاش کشورهای عرب برای بازگرداندن مصر به اردوگاه اعراب با ابراز این عقیده که مصر هیچ‌گاه از این اردوگاه جدا نبوده است، اظهار داشت: «همان موقع که تصمیم گرفته شد [پیمان] کمپ دیوید [از سوی رژیم صهیونیستی و مصر] امضا بشود، عربستان سعودی، کویت و اردن هم در جریان بودند و همه با هم بودند و بعد هم در این مدت همه با هم

کار می‌کردند. ولی اینها ظاهراً با مصر قطع رابطه کردند و آن هیاهو را به راه انداختند. من فکر می‌کنم که دنیای عرب باید فشار بیاورد و مصر را در اردوگاه اعراب نگه دارد؛ زیرا مصر یک کشور بزرگی است که در مواجهه با اسرائیل وجودش لازم است، اما نه با این حکومت و با این وضعی که هست. سیاستش را تصحیح کند و مصر را نگه دارند. ولی متأسفانه یک حيله‌ای زدند و مصر که قدرت بیشتری داشت اول جدا شد، عملاً هم بقیه جدا شدند و فقط در لفظ ماندند و حالا هم در واقع بقیه می‌خواهند به مصر ملحق بشوند. در صورتی که این طور نیست؛ بلکه آنچه که پشت پرده کم‌کم در حال نمایان شدن است و همین مسئله جنگ ایران و عراق و تداوم این جنگ مطرح است. یعنی امپریالیست به بهانه این جنگ می‌خواهد ماهیت این قضیه را که چند سال مکتوم بوده است، رو کند. جنگ جاری عراق با ایران و تداومش در این میان قابل درک است و این جنگ باید بهانه‌ای بشود جهت روشن شدن ماهیت واقعی روابط اعراب با مصر که خیلی هم صمیمی بود و تحت یک پوشش تبلیغاتی به خورد ملت‌ها بدهند که ضرورت ایجاب کرده که می‌باید روابطمان را با مصر تجدید کنیم که در اصل روابط بوده و به‌عنوان رابطه جدید شکل ظاهری آن را باید توجیه بکنند.»

رئیس مجلس شورای اسلامی اظهار تمایل حکومت عراق و حامیانش به برقراری صلح را دروغ خواند و گفت: «قصد آنها تنها یک حرکت تبلیغاتی و سیاسی است و هدفشان هم در پس این حرکت این است که اسم صلح روی آن بگذارند و نیروهای عراقی را در خاکمان نگه دارند و برای یک مدت طولانی ایران را به اسم دشمن عرب معرفی کنند و در پشت این شعار مرتجع عرب را متحد بکنند و توجه اینها را موقتاً از اسرائیل سلب کنند و خیال اسرائیل را راحت بکنند و کشورهای جبهه پایداری [سوریه، لیبی، الجزایر، یمن جنوبی و سازمان آزادی‌بخش فلسطین] را کاملاً تنها بگذارند و به اسم جنگ ایران و عراق حساسیت دنیای عرب نسبت به اسرائیل را از بین ببرند و این امر را فقط در سایه صلح اسمی و جنگ واقعی می‌توانند درست کنند.»

هاشمی رفسنجانی ادامه داد: «نقطه مقابل این سیاست را انتخاب کرده‌ایم و به عراق فشار می‌آوریم و عراق را شکست می‌دهیم و بعد به دنیای عرب و اسلام ثابت می‌کنیم که بهترین حامی شان ایران است. البته مردم می‌دانند ولی باید فوری ثابت کنیم که آنها نتوانند خلافتش را ادعا کنند. ثابت کنیم که مهم‌ترین دشمن اسرائیل ایران است و بهترین دوست مسلمانان و اعراب ایران است و این حربه را از دست آنها بگیریم. آن موقع است که هر کشور عربی که بخواهد در این جبهه حرکت نکند رسواتر می‌شود. بنابراین بایستی این بهانه را از دستشان بگیریم و ما ضمن اینکه از همه هیئت‌ها [ی صلح] استقبال می‌کنیم، حرفشان را گوش می‌کنیم و منطقمان را عرضه می‌کنیم برای اینکه این حربه تبلیغاتی را از آنها بگیریم تا کسی نتواند بگوید که ما صلح نمی‌خواهیم. ما صلح می‌خواهیم اما نه به آن قیمتی که یک حربه دائمی دست اسرائیل، امپریالیست و صهیونیست بدیم که تحت این حربه بتوانند دنیای عرب و دنیای اسلام را به این صورت که الان هستند تجزیه کنند.»^(۱۴)

۳۴۹

در ادامه پاکسازی مناطق کردنشین غرب کشور، امروز نیروهای خودی عناصر مسلح ضدانقلاب را از دو روستای قروه بیرون راندند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از سنندج، نیروهای خودی در عملیاتی موفق شدند روستاهای مران و میرآباد از توابع شهرستان قروه را از وجود عناصر ضدانقلاب پاکسازی کنند. در این عملیات علاوه بر زخمی شدن ۲ نفر و تسلیم شدن ۴ نفر از ضدانقلابیون، یک دستگاه بی‌سیم، ۷ کیلو مواد منفجره تی.ان.تی و ۲ قبضه اسلحه ژ ۳ به دست نیروهای خودی افتاد.^(۱۵)

۳۵۰

عناصر وابسته به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران به یک گروه گشتی پاسداران حمله کردند. هم‌زمان با این اقدام، سپاه پاسداران لرستان اعلام کرد که چهار مرکز انتشاراتی و سه مرکز تسلیحاتی سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) را در پنج شهر این استان منهدم کرده است. به گزارش خبرنگار روزنامه کیهان، ساعت ۹ صبح امروز، چهار سرنشین یک خودرو در خیابان ستارخان تهران، ضمن تیراندازی به سوی خودروی گشتی پاسداران، یک نارنجک به سوی آن پرتاب کردند که بر اثر اصابت ترکش این نارنجک ۲ پاسدار مجروح شدند. در پی این حمله، مأموران کلانتری ۱۸ به تعقیب مهاجمان پرداختند، ولی آنان در خیابان برق آلستوم با تعویض خودروی خود متواری شدند.^(۱۶)

سپاه پاسداران استان لرستان نیز در اطلاعیه‌ای اعلام کرد که در چند عملیات هماهنگ، چهار مرکز انتشارات و سه مرکز تسلیحات سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) که در کردستان و گنبد و سایر نقاط کشور تاریخ سیاهی از جنایت بر جای گذاشته‌اند، متلاشی و بیش از ۸۰ نفر از جمله تمامی اعضای مرکزیت شاخه لرستان و اعضای اصلی و مسئولان این سازمان در پنج شهر خرم‌آباد، بروجرد، درود، اراک و نهاوند دستگیر شدند و تعداد زیادی اسلحه، مهمات و بی‌سیم به همراه اسناد درون‌گروهی این سازمان به دست آمد.^(۱۷)

۳۵۱

به دنبال دعوت کمیته بررسی و افشای جنایات صدام در هویزه از مجامع بین‌المللی و سفرای کشورهای خارجی در ایران، صبح امروز یک هیئت از دیپلمات‌های خارجی مقیم تهران وارد اهواز شدند و بعد از ظهر از آثار تجاوز ارتش عراق در هویزه دیدن کردند. وزیر کشور نیز با حضور در جمع این دیپلمات‌ها در هویزه، از آنها خواست تا مشاهدات خود را منعکس کنند.

به گزارش خبرنگار روزنامه کیهان، صبح امروز یک هیئت از سفرا، کارداران و وابستگان بیش از ۳۰ سفارت خارجی در تهران وارد اهواز شدند. هنگام ورود این هیئت به اهواز حجت‌الاسلام

موسوی جزایری امام‌جمعه این شهر، در سخنانی اظهار داشت: «شما امروز آثار جنایات صدام را مشاهده خواهید کرد و خواهید دید چگونه مناطق مسکونی ما را بمباران کرده و همه موازین انسانی و وجدانی و بین‌المللی را زیر پا گذاشته‌اند.»

بازدید یک هیئت از دیپلمات‌های خارجی مقیم تهران از آثار تجاوز ارتش عراق در هویزه

اعضای هیئت مذکور سپس با حضور در محل فرمانداری دشت آزادگان در شهر سوسنگرد با نحوه

تجاوز قوای صدام به شهرهای مختلف این شهرستان آشنا و پس از آن عازم هویزه شدند و از نزدیک آثار جنایات متجاوزان بعثی را مشاهده کردند. آن‌گاه حجت‌الاسلام علی‌اکبر ناطق‌نوری وزیر کشور، ضمن خوشامدگویی به آنان اظهار داشت: «هدف این نیست که امروز تنها ببینید صدام در هویزه چه کرده، بلکه هدف این است که شما رسالت سفیر بودن خود را در انتقال این جنایات به کشورهای خود ایفا کنید و متوجه شوید ابرجنایتکارانی که دم از حقوق بشر می‌زنند از چه کسانی حمایت می‌کنند.» وزیر کشور افزود: «با عنایت خدا پس از پیروزی در این جنگ که در آستانه آن هستیم برای آزادی قدس با ملت‌های مسلمان جهان حرکت می‌کنیم تا برای همیشه استکبار جهانی و امپریالیسم غرب و شرق و صهیونیسم را به زباله‌دان تاریخ بسپاریم.»^(۱۸)

۳۵۲

رادیو بی‌بی‌سی هدف از حمله امروز ارتش عراق در منطقه کوشک را برهم‌زدن تدارکات قوای نظامی ایران برای ادامه پیشروی به سوی خرمشهر دانست.

رادیو بی‌بی‌سی در برنامه شامگاهی خود ضمن نقل اطلاعیه نظامی عراق درباره حملات امروز ارتش این کشور در منطقه کوشک، که در آن ادعا شده است نیروهای ایران از خط مقدم جبهه شمال خرمشهر عقب رانده شده‌اند، گفت: «طی هفته گذشته در جبهه جنگ ایران و عراق فعالیت چشمگیری دیده نمی‌شد. ایران به احتمال بسیار سرگرم تحکیم مواضع خود بود و ایجاد خطوط ارتباطی و ارسال وسایل از شمال. شاید ضمن این کار طرحی برای یورش به سوی خرمشهر نیز در کار بوده باشد. بنابراین، حمله متقابل عراق به احتمال بسیار به منظور شکستن مواضع ایران و برهم‌زدن تدارکات در دست اجرای آن بوده است. این حمله در عین حال نشان می‌دهد که عراق در نگاه‌داشتن بندر خرمشهر مصمم است.»^(۱۹)

۳۵۳

لس آنجلس تایمز ضمن برحذر داشتن ایران از امید به همراهی مردم عراق برای سرنگون کردن صدام حسین، پیش‌بینی کرد که جنگ با حضور او ادامه خواهد یافت.

این روزنامه در شماره امروز خود با اذعان به توانایی ایران به ادامه پیشروی‌هایش در جنگ نوشت: «اگر ایرانی‌ها به قیام شیعیان عراق و همراهی آن با حمله نظامی ایران امیدوارند، در اشتباه هستند. این همان اشتباهی خواهد بود که صدام حسین هنگام حمله به خوزستان کرد. چریک‌های طرف‌دار ایران در عراق از حمایت مردم بی‌بهره‌اند و نیز تاکنون نشانه‌ای از مخالفت سران نظامی عراق علیه صدام دیده نشده است.»

این روزنامه اضافه کرد: «صدام یک استراتژیست انعطاف‌پذیر است. در گذشته وی به مراتب در مورد عقب‌نشینی برای بقا گفته و عمل کرده و حال نیز باید همان کار را بکند. در نتیجه، این امکان وجود دارد که جنگ به بدی پیش رود بدون آنکه صدام حسین کنترل سیاسی را از دست بدهد.»^(۲۰)

۳۵۴

کریستین ساینس مانی‌تور ضمن اعلام این مطلب که دولت‌های عرب، پیروزی ایران در جنگ با عراق را خطرناک‌تر از عواقب حمله اسرائیل به جنوب لبنان می‌دانند، به شرایط دشوار سوریه در صورت این حمله و نیز کمک‌های نظامی مصر به عراق اشاره کرد و نوشت رئیس‌جمهور مصر برای افزایش کمک‌های خود به عراق منتظر نتیجه نبرد خرمشهر خواهد ماند.

روزنامه کریستین ساینس مانی‌تور در تفسیر امروز خود راجع به اوضاع غرب آسیا، پس از اعلام این مطلب که پیروزی‌های اخیر ایران در جنگ با عراق زنگ خطر را در همه کشورهای عربی به‌استثناء سوریه به صدا درآورده است، نوشت: «دولت‌های عربی معتقدند که اگر به اسلام بنیادگرا به سبک [آیت‌الله] خمینی امکان داده شود در جنگ با عراق پیروز شود، عاقبت چنین خطری برای آنها به مراتب وخیم‌تر از حمله اسرائیل به لبنان خواهد بود؛ از این رو تلاش برای جلب مصر به حلقه کشورهای آسیایی عرب و برهم‌زدن موقعیت برتر فعلی ایران در جنگ به جدیت دنبال می‌شود.»

این روزنامه همچنین با اعلام این خبر که شارون وزیر دفاع اسرائیل خواستار حمله ارتش این رژیم به لبنان و از بین بردن مواضع فلسطینی‌هاست، افزوده است: «اگر حافظ اسد [رئیس‌جمهور سوریه] به پیروزی نهایی ایران بر عراق کمک کند، باقی جهان عرب را در معرض خرابکاری‌های رژیم [آیت‌الله] خمینی قرار می‌دهد و احتمال سقوط صدام رئیس‌جمهور قدرتمند عراق را پیش می‌آورد. اگر حافظ اسد نتواند از انزوای فعلی درآید و در نبرد با اسرائیل در لبنان بازنده شود، موقعیت سیاسی خودش را در سوریه، که هم‌اکنون نیز تحت فشارهای زیاد قرار گرفته، به مخاطره می‌اندازد تا جایی که این تزلزل موجب سقوطش گردد.»

کریستین ساینس مانیفور در ادامه آورده است: «حافظ اسد که با احتمال حمله اسرائیل به لبنان مواجه شده و جانبداری او از ایران در جنگ علیه عراق باعث انزوای سیاسی اش در جهان عرب شده است، حال نگران است که در صورتی که اسرائیل جنوب لبنان را اشغال کند و کشورهای دیگر عربی به کمک دمشق نیایند، با توجه به نیروهای سوری مستقر در لبنان ممکن است سوریه مجبور شود به تنهایی با اسرائیل دست و پنجه نرم کند. این نگرانی انگیزه اصلی سفر ناگهانی اسد به لیبی و الجزایر بوده است. حافظ اسد امیدوار است که لیبی و الجزایر را متقاعد کند به کمک او شتافته و مانع بازگشت مصر به آغوش اعراب گردند.»

این روزنامه در پایان تفسیر خود افزود: «مصر هم مانند دیگر کشورهای عرب بنیادگرایی مذهبی [آیت الله] خمینی را خطرناک می بیند. حتی قاهره سلاح و لوازم یدکی نظامی به عراق می فروشد، ولی مایل نیست که نیروهای مصری را در جنگ به نفع عراق وارد معرکه کند. حسنی مبارک [رئیس جمهور مصر] قبل از اینکه درباره افزایش کمک های خود به عراق تصمیم بگیرد منتظر نتیجه نبرد خرمشهر خواهد ماند که تنها قسمت عمده خاک ایران است که هنوز در دست عراقی ها مانده است. در این میان حافظ اسد احتمالاً به سرزنش و خرده گیری بعضی از اعراب که اقدام اخیر او را در جذب لیبی و الجزایر برای آرمان اعراب مضر و خطرناک می دانند، توجهی نخواهد کرد. از نظر اسد، عراق و مصر به عنوان دو رقیب مانع از نقش رهبری سوریه در جهان عرب هستند. اعتقاد سنتی سوریه همیشه این بوده که اگر دیگر اعراب اهمیت نقش سوریه را درک نکنند، باید نتیجه اعمالشان را به چشم ببینند.»^(۲۱)

۳۵۵

رادیو بی بی سی در بررسی اوضاع اقتصادی ایران با اشاره به اینکه شرایط جنگی، مشکلات فنی و بازار بی رونق نفت در جهان سبب شده تا ایران نتواند به میزان لازم نفت صادر کند، پیش بینی کرده است که اقتصاد این کشور مراحل بسیار دشواری را پیش رو دارد.

این رادیو در برنامه شامگاهی خود در تفسیری با اشاره به انسداد اسکله های نفتی عراق در شمال خلیج فارس و نیز خط لوله نفت عبوری این کشور از خاک سوریه گفت: «اما پایانه های نفتی ایران که نفتکش های عظیم از آنجا نفت این کشور را به خارج حمل می کنند، هم به اندازه کافی از تیررس عراق فاصله دارد و هم در حد لازم تدابیر تدافعی درمورد آنها رعایت می شود که جریان صدور نفت ایران را بی وقفه امکان پذیر سازد. البته پایانه عمده نفتی ایران در جزیره خارک چندین بار مورد بمباران هوایی عراق قرار گرفت، ولی هربار صدمات حاصله نتوانست باعث قطع همیشگی جریان نفت شود. نیروهای عراقی نیز حتی در عمق نفوذ خود به داخل خاک ایران نتوانستند جریان حمل نفت و موتورخانه های خط لوله را از کار بازدارند.»

بی‌بی‌سی افزود: «با این حال، شرایط جنگی و مشکلات فنی حاصله در داخل کشور به انضمام بازار بی‌رونق نفت در جهان سبب شد تا ایران نتواند در حد لازم به صادرات نفت اقدام ورزد و مبالغ مورد نیاز را جهت تأمین هزینه‌های سرشار واردات عظیم مواد غذایی و کالاهای صنعتی و مواد خام تأمین کند. درآمدهای حاصله از صادرات نفت در سال گذشته تکاپوی حقوق کارمندان دولت و نیروهای امنیتی را نیز نمی‌کرد. حاصل این کمبود درآمد ایران، فشار به ذخایر ارزی ایران بود که در اوان انقلاب حدود پانزده میلیارد دلار تخمین زده می‌شد و اکنون چیزی معادل یک تا دو میلیارد دلار است. یک سلسله اقدامات اضطراری از قبیل فروش طلا و جلوگیری از واردات تا حدودی از سقوط کامل اقتصادی ایران جلوگیری کرد، ولی این اقدامات عوارض جانبی داشت که کمبود مواد غذایی و به‌دنبال آن جیره‌بندی خواربار را به وجود آورد. تورم مالی نیز بالا گرفت و بهای ارزاق پایه را سالانه یک‌صد درصد اضافه کرد. بیکاری نیز در سطح وسیع به چشم می‌خورد.»

مفسر رادیو بی‌بی‌سی در ادامه اضافه کرده است: «هم‌اکنون بانک مرکزی ایران با فشاری شدید جهت کاستن از ارزش ریال روبه‌روست. بهای نفت ایران از قیمت بالایی در سازمان اوپک برخوردار بود و دولت این کشور سایر کشورهای عضو این سازمان را متهم به تولید اضافی و فروش حاصله به بهای نازل می‌کرد. اما در وضع کنونی، قیمت نفت ایران به نازل‌ترین میزان در سازمان اوپک تنزل کرده است. ایران بهای نفت خود را اعلام نمی‌دارد. اکثراً در مبادلات پایاپای که معاوضه نفت و کالا است، قیمت مخفی باقی می‌ماند. اما کارشناسان امور نفتی معتقدند که نفت ایران در قیمتی به مراتب کمتر از بهای پایه نفت در سازمان اوپک که ۳۴ دلار معین شده به فروش می‌رسد. از نظر تولید نیز ایران توجهی به حدنصاب یک میلیون و دویست هزار بشکه که در کنفرانس ماه مارس سال گذشته اوپک در وین برایش منظور شده، نکرده است و قصد خود را از صدور یک میلیون و هفتصد هزار بشکه در روز اعلام نموده است. این میزان صادرات و درآمد حاصله از آن ظاهراً پاسخگوی نیازهای بودجه ایران در سال جاری است. اما گمان نمی‌رود که بودجه ایران راهنمای قانع‌کننده‌ای از لحاظ درآمد و هزینه کشور باشد. سال گذشته نیز ثابت کرد که درآمدهای مندرج در بودجه کشور، به‌خصوص بخش مالیات عاری از واقعیت بود و توازن بودجه عملاً با کسری بی‌سابقه‌ای مواجه شد.»

رادیو بی‌بی‌سی در پایان تفسیر خود نیز گفت: «در صورت پایان دادن به جنگ با عراق ماهانه معادل سیصد میلیون دلار صرفه‌جویی خواهد شد، اما دولت [ایران] عمران مناطق جنگ‌زده و اسکان ۱/۵ میلیون مهاجر این مناطق را با اولویت درجه‌یک منظور کرده است. در نتیجه، هنوز اقتصاد ایران مراحل بسیار دشواری را پیش رو دارد.»^(۲۲)

۳۵۶

در ادامه تلاش دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران برای جلب نظر اعضای جنبش عدم تعهد به تغییر محل برگزاری اجلاس آتی این جنبش، امروز دو هیئت دیپلماتیک ایرانی عازم گینه و اتیوپی شدند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، هیئت اعزامی جمهوری اسلامی ایران به غرب آفریقا امروز از سنگال وارد گینه شد و در فرودگاه کوناکری مورد استقبال عبدالله توره وزیر امور خارجه این کشور، قرار گرفت. توره ضمن خوشامدگویی به هیئت ایرانی، رهبری امام خمینی را ستود و انقلاب اسلامی ایران را انقلاب تمامی مسلمانان جهان دانست. سپس، هیئت ایرانی به ریاست محمدحسین لواسانی مدیرکل سیاسی امور آسیا و آفریقای وزارت امور خارجه، با احمد سکوتوره رئیس جمهور گینه، دیدار کرد. در این دیدار که نخست‌وزیر، وزیر امور خارجه و وزیر امور اسلامی گینه نیز حضور داشتند، لواسانی پیام کتبی رئیس جمهور ایران را به سکوتوره تسلیم کرد. همچنین، یک هیئت دیگر ایرانی به سرپرستی نصرالله کامیاب که حامل پیام وزیر امور خارجه ایران برای برخی از وزرای امور خارجه کشورهای آفریقایی است، امروز وارد آدیس‌آبابا شد و مورد استقبال مقامات وزارت امور خارجه اتیوپی قرار گرفت. این هیئت سپس در محل وزارت امور خارجه اتیوپی با قائم‌مقام و چند تن دیگر از مقامات عالی‌رتبه این کشور ملاقات و مذاکره کرد. در این دیدار موضع جمهوری اسلامی ایران درباره هفتمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد و سایر مسائل مورد علاقه دو کشور مطرح شد.^(۲۳)

۳۵۷

به دنبال انتقاد حاکم شرع و رئیس دادگاه‌های انقلاب اسلامی مرکز از آزادی زندانیان گروه‌های ضدانقلاب،* دادستان انقلاب اسلامی تهران نیز از این موضوع اظهار نارضایتی کرد. اسدالله لاجوردی دادستان انقلاب اسلامی تهران در مصاحبه‌ای که در شماره امروز روزنامه جمهوری اسلامی به چاپ رسید، با اعلام اینکه بسیاری از والدین زندانیان وابسته به گروه‌ها و سازمان‌های ضدانقلاب برای آزادی فرزندان خود، مسئولان کشور را زیر فشار قرار می‌دهند، گفت: «مسئولان هم بر ما فشار می‌آورند تا عده‌ای از زندانیان را که آزادکردنشان را خیانت به اسلام و مسلمین می‌دانیم، آزاد کنیم.» وی سپس ترورهای اخیر به‌دست عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را در نتیجه همین اقدامات دانست و اظهار امیدواری کرد که از این پس مسئولان دستور آزادی زندانیان را صادر نکنند.

دادستان انقلاب اسلامی تهران همچنین از کاهش محکومیت یا عفو زندانیان انتقاد کرد و ضمن سرزنش برخی قضات اظهار داشت: «اگر قرار باشد ما این چنین در محور توصیه‌های اقوام و دوستان نرمش نشان دهیم و احکام الهی را نادیده بگیریم، خداوند از ما نخواهد گذشت.»

* گزارش این خبر در روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۸ آمده است.

اسدالله لاجوردی

وی با یادآوری این مطلب که گروه‌های ضدانقلاب آزادکردن زندانیان وابسته به آنها را به منزله ضعف نظام جمهوری اسلامی تحلیل می‌کنند، افزود: «هوادار ساده‌اندیش هم باورش می‌آید و فکر می‌کند دولت جمهوری اسلامی ضعیف شده و توان مبارزه با آنها را ندارد و باید از بین برود و این نفس‌های آخرش است؛ بعد آن وقت به جان مردم می‌اندازندش.»

لاجوردی همچنین ضمن تأکید بر اینکه دستور عفو صادرشده از سوی امام خمینی، عناصر مادون (زیردست و پایین) گروهک‌ها را شامل می‌شود، گفت: «ما متأسفانه اینها را نادیده می‌گیریم و بلافاصله تقاضای عفو برای کسانی که این همه جنایت نسبت به مردم کردند، می‌کنیم و کار خود را به امام نسبت می‌دهیم.»

وی در پایان این مصاحبه پس از اینکه از مردم خواست اعتراض خود را درخصوص آزادکردن کسانی که این همه خیانت کرده‌اند، به گوش مسئولان برسانند، اظهار داشت: «به عقیده من هیچ‌یک از افراد این سازمان‌ها نباید احساس آرامش در این مملکت داشته باشند. همیشه باید مضطرب و در وحشت باشند. ... و مردم حزب‌اللهی باید در کمال آرامش به سر ببرند و برای این کار هم هیچ چاره‌ای نیست مگر اینکه ما تروریسم را در این مملکت از بین ببریم و تروریسم هم با نصیحت ریشه‌کن نمی‌شود.»^(۲۴)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۹

۱. سند شماره ۷۷۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات قرارگاه مرکزی کربلا به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۲/۳۱؛ و - سند شماره ۱۴۱۶۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ لشکر ۱۶ زرهی ارتش در قرارگاه قدس، شماره ۵۷۵، ۱۳۶۱/۲/۳۰؛ و - سند شماره ۷۶۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی ارتش، ۱۳۶۱/۲/۲۹؛ و - اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۸۲.
۲. سند شماره ۱۱۸۱۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات عملیات قرارگاه قدس به اطلاعات عملیات قرارگاه مرکز، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۳. سند شماره ۳۲۸۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره دوم ستاد مشترک ارتش، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۸.
۴. سند شماره ۱۴۱۶۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳.
۵. سند شماره ۷۶۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پیشین، ص ۲.
۶. سند شماره ۷۷۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه اطلاعاتی رکن ۲ ارتش در قرارگاه نصر، شماره ۳۹، ۱۳۶۱/۲/۳۱.
۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها

- ۱۳۶۱/۲/۲۹، مرکز، فرماندهی منطقه ۶ (کرمان) به فرماندهی مرکز، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۲، ۱۳۶۱/۲/۳۱، صص ۷-۱، ۱۳۶۱/۲/۳۰.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۱، ۱۳۶۱/۲/۳۰، سندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۱۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۲.
۱۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۱۳.
۱۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۲.
۱۹. واحد مرکزی سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۶، به نقل از رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۲، ۱۳۶۱/۲/۳۱، صص ۳ و ۴، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۳۰.
۲۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۹، صص ۲ و ۳، به نقل از رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۲۲. همان، صص ۵ و ۶، به نقل از رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۷، ۱۳۶۱/۳/۱، صص ۲ و ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۳۱.
۲۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۱۲.
- (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۱، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۳۰.
۸. سند شماره ۴۹۹۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی مانور) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۲۸ و ۱۳۶۱/۲/۲۹، نوار شماره ۲۹۰۷)، عبدالله درویشی، صص ۴۰ - ۲۹.
۹. سند شماره ۴۹۹۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (جلسه قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۹، نوار شماره ۲۹۰۷)، عبدالله درویشی، صص ۴۴ - ۱؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۳۱۲ و ۳۱۳.
۱۰. سند شماره ۴۹۹۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (تصمیم‌گیری نهایی در مورد مانور قرارگاه‌ها) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۹، نوار شماره ۲۷۱۱)، عبدالله درویشی.
۱۱. سند شماره ۵۰۰۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (تصمیم‌گیری نهایی در مورد مانور قرارگاه‌ها) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۹، نوار شماره ۲۸۰۹)، عبدالله درویشی، صص ۱۳ - ۱؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳۱۵.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۳۲.
۱۳. سند شماره ۷۱۹۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از